

Antanas PAKERYS

*Vilniaus pedagoginis universitetas***DVIKAMIENIŲ LIETUVIŲ VYRŲ VARDŲ KIRČIAVIMAS:
PIRMŪJŲ DĖMENŲ TVIRTAPRADĖ PRIEGAIDĖ**

Įsigalėjus krikščionybei Lietuvoje oficialiai imti vartoti tik krikščioniškieji vardai. Senieji lietuvių vardai ilgainiui tapo pavardėmis, kai kurie įsitvirtino vietovardžiuose arba net visai išnyko. Nemaža dalis lietuvių vardyno fiksuota sen. kanceliarine slavų, vokiečių, lotynų kalbomis rašytuose dokumentuose, metraščiuose ir kt. šaltiniuose. Tik XIX a. antrojoje pusėje ir XX a. pradžioje vėl imti propaguoti senieji lietuvių ar sulietuvinti prūsų (rečiau latvių) vardai.

Ypač reikšminga yra K. Būgos studija „Apie lietuvių asmens vardus“, paskelbta 1911 m. leidinyje „Lietuvių tauta“ ir išleista kaip atskira knyga (žr. Būga RR 1, 201–269). Šioje studijoje K. Būga, remdamasis senųjų dokumentų rašybos, gyvosios kalbos pavardžių ir vietovardžių analize, nustatė autentiškas lietuvių kunigaikščių vardų formas ir jas sukirčiavo. Tiesa, ir anksčiau darbuose esama kirčiuotų asmenvardžių, bet jų kirčiavimas nėra visai patikimas. Sakysim, J. Kuznecovas (Кузнецовъ 1896¹) pateikia lietuvių asmenvardžių sąrašą, kur, rodos, neprastai parodoma kirčio vieta (kartais čia, matyt, fiksuojamas ir atitrauktinis kirtis) ir savaip (gal ne visai tiksliai) žymiama kirčiuotų skiemenų priegaidė.

Norminamuoju ir kitais atžvilgiais labai svarbus 1933 m. „Gimtojoje kalboje“ paskelbtas A. Salio straipsnis „Mūsų lietuviškieji vardai“ (žr. Salys R 2, 267–284). Čia yra įdėta daugiau kaip 200 dvikamienių senųjų lietuvių ir sulietuvintų prūsų vardų, taip pat jų trumpinių. Visi vardai sukirčiuoti, daug kur nurodoma dėmenų etimologija. Šis darbas tapo visų vėlesnių lietuvių vardų kirčiavimo pamatu. Didelė dalis šių dvikamienių vardų įtraukta į K. Kuzavinio ir B. Savukyno parengtą „Lietuvių vardų kilmės žodyną“, kurio pasirodė jau 6 leidimai (neskaitant pirminio varianto LVEŽ).

¹ Z. Zinkevičiaus (2008, 645) darbe nurodyta netiksli šio straipsnio paskelbimo data.

Nors daugelyje veikalų vardų kirčiavimo taisyklės nėra aprašomos, galima numanyti, kad laikomasi kelių pagrindinių principų.

Kadangi senųjų lietuviškų (ar sulietuvintų prūsiškų) vardų kirčiavimas dėl minėtų priežasčių tiesiogiai nebuvo žinomas, daug ką teko atkurti iš kitų vardyno duomenų. Nuo K. Būgos laikų vienas svarbiausių vardų kirčiavimo principų yra gyvojoje kalboje vartojamų atitinkamų pavardžių ir asmenvardinės kilmės vietovardžių kirčiavimas. Sakysim, A. Salys (R 2, 115) yra rašęs: „Kirčiuojama *Mindaugas* (taip jau Būgos pasiūlyta), kaip ir dabartinė pavardė *Mintautas*“. Tiesa, dabartinių pavardžių „kirčiavimas nėra visoje Lietuvoje vienodas“ (Salys R 2, 270). Todėl norminant lietuvių vardų kirčiavimą paprastai pasirenkamas vienas (sistemiškesnis) kirčiavimo variantas.

Tam tikrais atvejais apie kirčiavimą galima spręsti ir iš užrašymų kanceliarine slavų kalba: „Bekirčiai ir kirčiuotieji tvirtagaliai (geschleift, steigend) *ai* ir *ar* duoda rusų *ou* ir *op*: a) *Воикуыва, Понопму* = *Vaiguvà, Paporčiai* su bekirčiais *ai* ir *ar*; b) *Воишвилтъ, Жемоумъ* = *Vaiš-viltas, Žemaičiai* su tvirtagaliu *ai*“ (Būga RR 1, 229).

„Didžiama senųjų baltų dvikamienių vardų neturi įmanomos atkurti etimologinės reikšmės. Vis dėlto yra iš jaunesnės sistemos laikų paveldėtų vardų, kurių reikšmė tebėra gana skaidri. Pavyzdžiui: *Gintautas, Taūtginas* ‘tautos (krašto) gynėjas’, *Viškantas* ‘visa pakenčiantis’“ (LVKŽ₆, 16; žr. dar Skardžius RR 1, 440; Zinkevičius 2008, 71). LVKŽ dėmenų etimonai dažniausiai imti iš A. Leskieno, R. Trautmanno, A. Salio ir kt. autorių darbų; kai kurių vardų dėmenys žodyno autoriaus B. Savukyno aiškinami naujai (LVKŽ₆, 8–9). Paprastai dvikamienių asmenvardžių dėmenų kirčiavimas perimamas iš galimų pamatinių bendrinių žodžių. Tam tikrais atvejais pirmųjų dėmenų kirčiuoti dvigarsiai yra susidarę iš pamatinių žodžių šaknų heterosilabinių garsų (dvigarsiai kirčiuojami tvirtapradiškai arba tvirtagališkai). Esama ir tokių vardų, kurių kirčiuoti dėmenys yra išlaikę tą patį vokalizmą kaip ir nurodomi pamatiniai žodžiai, bet jų priegaidės nesutampa. Tokie pavyzdžiai ypač atidžiai nagrinėtini, ieškotinos priegaidžių neatitikimo priežastys.

„Kadangi prūsų ir lietuvių vardynas bendras, tai mes galime savo reikalui ir jų vardus skolintis“ (Salys R 2, 268; žr. dar LVKŽ₆, 20–21). Kaip galima spręsti iš pateikiamų pavyzdžių, sulietuvinti prūsų vardai kirčiuojami pagal lietuvių kalbos sistemą, nes prūsų asmenvardžių kirčiavimas nėra žinomas.

Šiame straipsnyje nagrinėjami tie LVKŽ₆ dvikamieniai lietuvių vyrų vardai, kurių pirmieji dėmenys turi tvirtapradę priegaidę. Stengiamasi nurodyti

svarbiausias pirmųjų dėmenų etimologijas, lyginti jų kirčiavimą su galimų pamatinių žodžių, dabartinių pavardžių ir atitinkamų vietovardžių kirčiavimu.

Bý-: *Býgailas, Býgirdas, Býtautas, Bývainas*. A. Salys (R 2, 271) nurodo dar šiuos vardus: lie. *Bývilas*, pr. *Býkantas, Býmantas*, Z. Zinkevičius (2008, 78) deda ir avd. *Bý-bartas, Bý-gardas, Bý-laukas, Bý-telas*. Dėmuo *by-* siejamas su lie. *bijóti*, la. *bīties* „bijotis“ (Salys R 2, 271; LPŽ 1, 247; LVKŽ₆, 76; Юркенас 2003, 67; Zinkevičius 2008, 78) arba su lie. tarm. *biti, byt* „buvo“, la. *bija* „buvo“ (LVEŽ, 65); tačiau nė vienu atveju dėmens *by-* tvirtapradiškumas nėra akivaizdžiai pagrindžiamas; žr. dar (Leskien 1909, 331; Trautmann 1925, 133; ПЯ 1, 220). Tvirtapradę priegaidę rodo pvd. *Býbartas, Býbertas, Býgaila, Bývainis* (LPŽ 1, 248, 254, 268, 269), *Býtauts* (Кузнецовъ 1896, 38); vv. *Býgaudas* (ež. Semeliškės), *Bývainava* (up. Užventis) (LUEV, 18, 19), *Bygirdai, Býgirdus* (k. Šalčininkų r., LATSŽ, 35).

Bīl-: *Bīlginas, Bīlmantas, Bīlminas, Bīloinas*. Žr. dar avd. *Bīl-manas, Bīl-vasias, Bīl-vertas* (Zinkevičius 2008, 78; pastarasis avd. toliau, p. 196, patikslintas – *Bīl-vartas*). Dėmuo *bil-* kildinamas iš lie. (*pra*)*bīl-ti, bil-ūs* „šnekus“ (Salys R 2, 271; LPŽ 1, 260; Zinkevičius 1977, 125; LVKŽ₆, 76; Zinkevičius 2008, 78; žr. dar Trautmann 1925, 133; Skardžius RR 4, 668; ПЯ 1, 222; Юркенас 2003, 61; Blažienė 2005, 243). Tačiau pvd. *Bīlminas, Bīloinas* (LPŽ 1, 259, 260), vv. *Bīloinas* (upl. Raseiniai, LVŽ 1, 481) kirčiuojama tvirtagališkai; plg. *Bīlvino pievùkė* (Samylai, LVŽ 1, 481).

Bīr-: *Bīrjotas, Bīrmantas, Bīroydas*. Z. Zinkevičius (2008, 79) nurodo dar šiuos avd.: *Bīr-bilas, Bīr-gelas, Bīr-gilas, Bīr-manas, Bīr-tautas, Bīr-vidas, Bīr-vingas, Bīr-želas, Bīr-žinas*. LVKŽ₆, 77 rašoma, kad *bir-* sietinas su lie. *bīr-ti* senąja reikšme „gimdyti“ su balsių kaita *beř-ti*, plg. dar *bér-nas*, la. *bēr-ns* „vaikas“, got. *barn* „gimūsis, gimdytasis, t. y. vaikas“; žr. dar (Юркенас 2003, 93–94; Zinkevičius 2008, 79). LPŽ 1, 264 teigiama, kad šaknies *bir-* kilmė neaiški; žr. dar (Trautmann 1925, 134; ПЯ 1, 227). Plg. pvd. *Bīrjotas, Bīrvidas* (LPŽ 1, 264, 265), bet *Bīrmantas, Bīrmontas* (LPŽ 1, 264), vv. *Bīrkanto kálnas* (Varniai, LVŽ 1, 488) turi tvirtagalį pirmąjį dėmenį.

Būr-: *Būrgailas, Būrkantas, *Būrtautas², *Būrvydas, Būrvilas*. Minėtini dar šie avd.: *Būr-ginas, Būr-kintas, Būr-lingas, Būr-manas, Būr-vilas, Būr-vinas* (Zinkevičius 2008, 80). Dėmuo *bur-* siejamas su *būr-ti, būr-ia* „kerėti, ža-

² „Ženklas *, dedamas prieš vardą, rodo, kad tasai vardas nėra istorinių šaltinių paliudytas ar iš pavardžių bei vietovardžių atstatytas senasis asmenvardis“ (LVKŽ₆, 36).

vėti“ (LVKŽ₆, 82; žr. dar Pèteraitis 1997, 92; ПЯ 1, 264; Blažienė 2005, 38; Zinkevičius 2008, 80). Plg. pvd. *Bùrkantas, Bùrkintas* (LPŽ 1, 356, 357; čia rašoma, kad dèmens *bur-* kilmė neaiški, galbūt jis sietinas su *bar-*; žr. dar Trautmann 1925, 134; Юркенас 2003, 122); vv. *Bùrkančiai* (dv. Ragainė, LVŽ 1, 627). „Pasakoma ir *Buř-*“ (Zinkevičius 2008, 80).

Dán-: *Dángiras*. LVKŽ₆, 88 teigiama, kad šis vardas esąs iškreiptas iš *Daugiras*. Tačiau pastarasis avd. kirčiuojamas tvirtagališkai – *Daūgiras* (LVKŽ₆, 96). Rodos, būtų galima manyti, jog *Dangiras* yra kilęs iš **Dang-giras* (*dang-* dažniausiai eina antruoju avd. dėmeniu, plg.: *Ař-dangas, Aũ-dangas, Sándangas* – Salys R 2, 271; žr. dar Bezenberger 1876, 414; Lewy 1904, 46; Trautmann 1925, 135; LPŽ 1, 455; Zinkevičius 2008, 82) ir galėtų būti kirčiuojamas tvirtagališkai – *Daņgiras*, plg. *dangà, daņga*.

Dár-: *Dárbutas, Dárgailas, Dárgaudas, Dárgilas, Dárginas, Dárgintas, Dárkintas, *Dármantas, *Dármintas, Dártautas, *Dárovainas, Dárovdas, *Dárvilas*. Šis sąrašas dar gali būti papildytas šiais avd.: *Dár-galas, Dár-gelas, Dárgėlas, Dár-vidas, Dár-voinas* (Zinkevičius 2008, 82). Paprastai dėmuo *dar-* siejamas su lie. *dar-ýti* (Leskien, 1909, 333; Salys R 2, 271; LPŽ 1, 461; LVKŽ₆, 90; Zinkevičius 2008, 82; žr. dar Bezenberger 1876, 414; Lewy 1904, 46; Юркенас 2003, 69; Blažienė 2005, 247). Iš nekirčiuotos šaknies *dar-ýti* tvirtapradis avd. dėmuo *dár-* vargu ar galėjo susidaryti; patikimiau būtų gretinti su kitomis šios veiksmoždzio formomis: *dār-o, dār-ė*. Plg. pvd. *Dárbutas* || *Dařbutas, Dárgėla* (žm. vad. *Dárgilas*), *Dárginas, Dártautas, Dárovdas* (LPŽ 1, 461–463); vv. *Darbutai, Dařbutus* (k. Raseinių r.), *Dárbutiškiei* (k. Raseinių r.), *Darvydai, Dárovdus* (k. Širvintų r.) (LATSŽ, 54); žr. dar (Skardžius RR 1, 438).

Tvirtapradiškai kirčiuojamas ir naujas vardas **Dárgiris*, sudarytas iš lietuvių pavardžių *Dārius* ir *Girėnas* pirmųjų skiemenų (LVKŽ₆, 90).

Dárg-: *Dárgvainas, Dárgvilas*. Plg. dar avd. *Dárg-butas* (Zinkevičius 2008, 82). Pirmąjį dėmenį A. Salys (R 2, 271) siejo su lie. *dergti* : *dargstyti* : (su)*dìrgti*. LPŽ 1, 463 *darg-* gretinamas su lie. *dargùs, dèrgti, deřgti*; žr. dar (Zinkevičius 2008, 82). Dėl priegaidės avd. dėmenį *dárg-* labiau tiktų lyginti su sen. lytimi *dárgus* (LKŽ 2, 285), *dárg-inti; dárg-yti; dárg-oti, dèrg-ėti, dèrg-inti, dèrg-ti, dìrg-inti, dìrg-ti* ir kt. (LKŽ 2, 284, 285, 413, 414, 581). Plg. pvd. *Dárgvainis* (LPŽ 1, 462), vv. *Dárgvilai* (k. Klaipėdos r., Pèteraitis 1997, 97). LVKŽ₆, 91 dėmuo *darg-* siejamas su la. *dārg-s* „brangus“; plg.

(Bezzenberger 1876, 414; Lewy 1904, 46; Pèteraitis 1997, 97; PKEŽ 1, 179–180; ПЯ 1, 301; Blažienė 2005, 27, 248).

Beje, dalis ir anksčiau minėtų vardu pirmųjų dėmenų *dar-*, rodos, gali būti kildinama iš *darg-* (*Dárgailas* < **Darg-gailas*, *Dárginas* < **Darg-ginas*, *Dárkintas* < **Dark-kintas* < **Darg-kintas* ir kt.; žr. ПЯ 1, 300); plg. toliau nagrinėjamą vardą *Dìngailas*.

Dìn-: *Dìngailas*. LVKŽ₆, 101 rašoma, kad pirmasis dėmuo sietinas su lie. *dìng-oti* „manyti“, t. y. manoma, jog *Dìngailas* yra kilęs iš **Ding-gailas*; žr. dar (Trautmann 1925, 135–136; ПЯ 1, 344–345).

Dìr-: *Dìrmantas*. Z. Zinkevičius (2008, 84) mini dar šiuos avd.: *Dìr-gailas*, *Dìr-galas*, *Dìr-gelas*, *Dìr-gėlas*, *Dìr-gilas*, *Dìr-gintas*, *Dìr-kintas*, *Dìr-manas*. Dėmuo *dir-* lyginamas su lie. *dìr-ti*; *dìr-b-ti*; *dir-và* (LVKŽ₆, 102; žr. dar Zinkevičius 2008, 84). Plg. pvd. *Dìrmantas*, *Dìrmontas* (LPŽ 1, 502, 503). Daiktavardis *dir-và*, *dìr-vq* drauge su tarm. *dìr-ti* labiau tinka grįsti pvd. kirčiavimo gretybes *Dìrmantas*, *Dìrmontas* (LPŽ 1, 502, 503; žr. dar Basanavičius, 1908, 235).

Dó-: *Dómantas*, *Dómilas*, *Dóvaidas*, *Dóvainas*, **Dóvaldas*, *Dóvilas*, *Dóvil-tas*. Plg. dar šiuos avd.: *Dó-mažas*, *Dó-vadas*, *Dó-vintas* (Zinkevičius 2008, 84). LVKŽ₆, 102 dėmuo *do-* kildinamas iš lie. *dó-tas*, *dó-vis* „davimas“; žr. dar (LPŽ 1, 512). Deja, minėti bendriniai žodžiai kirčiuojami tvirtagališkai: *dótas* „dovis, dovana“, *dóvis* „davimas; davinys; dalis“ (LKŽ 2, 615, 618; žr. dar Юркенас 2003, 112; Zinkevičius 2008, 84). Tvirtapradį vardu dėmenį *dó-* geriau būtų gretinti su dkt. *dovanà* (*dóvanq*), *dóvana*, bdv. *dóvanas*, -à, prv. *dóvanai* (LKŽ 2, 616). Dėl tvirtapradės priegaidės dėmenį *do-* vargu ar galima kildinti iš *dau-* (plg. teiginį: „*Домантѣи* yra perdirbtas iš *Довмонтѣ*, *Довмантѣ*“, Вūга RR 1, 232). Plg. dar pvd. *Dómantas*, *Dómontas*, *Dóvainis*, *Dóviltis* (LPŽ 1, 512, 514, 518), *Dóvainis* (Кузнецовъ 1896, 44, 46); vv. *Dómantas* (up. Varniai, LUEV, 31), *Domantaĩ*, *Dómantus* (k. Šiaulių r.) ir *Domantaĩ*, *Dómantus* (k. Jurbarko r.), *Dómantiškiai* (k. Ukmergės r.), *Dómantonys* (k. Alytaus r.), *Dóvainiškis* (k. Pakruojo r.), *Dóvainonys* (k. Kaišiadorių r.), *Dovilaiĩ*, *Dóvilus* (mstl. Klaipėdos r.) (LATSŽ, 64, 65).

Beje, A. Salys (R 2, 210) vardą ir pavardę *Dovilas* kirčiavo dvejopai: *Dóvilas* || *Dovilas*; plg. pvd. *Dovilas* (LPŽ 1, 518).

Dró-: *Drómantas*, *Dróvydas*. LVKŽ₆, 106 rašoma, kad dėmuo *dro-* yra atsiradęs iš *drov-*: lie. *drovùs*; t. y. *Dróv-vydas* < **Dróv-vydas* (Zinkevičius 2008, 85). Tačiau šio būdvardžio šaknis yra tvirtagalė – *drōvy*. Tinkamesnis

būtų dkt. *dróvé* „nedrąsumas, gėda“ (LKŽ 2, 743). Anksčiau (LVEŽ, 74) dėmenį *dro-* mėginta lyginti su bdv. *drútas* „tvirtas (kaip medis)“; plg. dar *drovė* „dravė“ (bet *drovė*, kaip ir gretybė *drovà* „drevė, išpuva“, turi tvirtagalę šaknį – *drōve*, *drōvq*, LKŽ 2, 743). Plg. pvd. *Drómantas*, *Drómontas* (LPŽ 1, 528; čia teigiama, kad dėmens *dro-* kilmė neaiški), *Dròmonts* (Кузнецовъ 1896, 38). A. Salys (R 2, 277) yra kirčiavęs *Drōmantas* (žr. dar Basanavičius 1908, 235), bet *Dróvydas* (Salys R 2, 210, 283).

Gál-: *Gálkantas*, *Gálmantas*, *Gálminas*, *Gálvainas*, *Gálvoydas*, *Gálvilas*, *Gálvirdas*. Z. Zinkevičius (2008, 88) mini dar šiuos avd.: *Gál-butas*, *Gál-manas*, *Gál-vytas*. Pirmasis dėmuo kildinamas iš lie. *gal-éti*, *gāli* (LVKŽ₆, 135; LPŽ 1, 616; žr. dar Lewy 1904, 47); kitur dar gretinama ir su *galià* (Zinkevičius 2008, 88), *gālas* „kraštas, kampas“ (Salys R 2, 272; Zinkevičius 1977, 140; ПЯ 2, 146). Tvirtapradis dėmuo *gál-* greičiausiai susidarė iš kirčiuotų pamatinių žodžių šaknų *gāl-i*, *gāl-iq*, *gāl-as*; plg. dar vardą su jungiamuoju balsiu *i* – *Gāligantas* (Salys R 2, 272; LVKŽ₆, 135; žr. dar Zinkevičius 2008, 88). Tvirtapradį pirmąjį dėmenį turi ir vv. *Galkantaĩ*, *Gálkantus* (k. Kėdainių r., LATSŽ, 77). Tačiau pavardžių dėmuo *gal-* kirčiuojamas tvirtagališkai: *Gálkontas*, *Gálmantas*, *Gáľminas* (LPŽ 1, 616, 617; žr. dar Zinkevičius 2008, 88); plg. dar vv. *Gáľmonas* (up. Batakiai, LUEV, 42); tvirtagalę priegaidę turbūt lėmė šio dėmens sąsaja su nekirčiuota šaknimi *gal-éti* ar *gal-aĩ*; taip pat plg. vardus su kirčiuotu jungiamuoju balsiu *i*: *Galìginas*, *Galìgintas* (LVKŽ₆, 136). K. Būgos (RR 1, 247) nuomone, avd. dėmuo *gal-* kilęs iš *gail-*.

Gél-: *Gélbutas*, *Gélgudas*, *Géľminas*, **Géľvainas*, **Géľvardas*, *Géľvydas*. A. Salys (R 2, 273) deda dar lie. vardą *Gélgudas*; žr. dar (Būga RR 1, 249), o Z. Zinkevičius (2008, 91) ir šiuos avd.: *Gél-gautas*, *Gél-kantas*, *Gél-manas*. Dėmuo *gel-* siejamas su lie. *gél-ti*, *gēl-ia* „skaudėti“ (LVKŽ₆, 145; žr. dar Salys R 2, 273; LPŽ 1, 648; ПЯ 2, 198; Zinkevičius 2008, 91). Plg. pvd. *Géľgauda*, *Géľgudas* (LPŽ 1, 647); vv. *Géľgaudiškis* (mstl. Šakių r., LATSŽ, 81); dėl galimos tvirtagalės priegaidės žr. dar (Zinkevičius 2008, 91). Tvirtagalis *gel-* galėjo atsirasti iš nekirčiuotos šaknies, pvz., *Géľgauda(s)* < **Geli-gauda(s)*.

Anksčiau vienas vardas kirčiuotas kitaip – *Gelmìnas* (LKRv, 213; RŽ, 395; LKV, 264; Salys R 2, 215, 273).

Gý-: *Gýtautas*. Žr. dar avd. *Gý-gartas* (Zinkevičius 2008, 92). LVKŽ₆, 157 rašoma, kad dėmuo *gy-* yra atsiradęs iš *gyd-* : lie. *gyd-* su balsių kaita

iš *geid-*, plg. sen. pr. *sen-gīd-aut*, lie. *geid-áuti*; *geid-é*; žr. dar (Salys R 2, 273). Tačiau dėmenį *gý-* ar *gýd-* tiesiogiai sieti su lie. *geīd-é* trukdo priegaidžių skirtumai. Nebent galima jį lyginti su kirčiavimo gretybe *gėidauti* (LKŽ 3, 204). Iš gyvosios kalbos užrašytų tokių asmenvardžių, rodos, nėra. LPŽ 1, 678 teigiama, kad pvd. *Gitautas* greičiausiai atsiradusi iš *Gėtautas*. Galimas daiktas, *Gýtautas* sukirčiuota pagal pavyzdžius *Býtautas*, *Výtautas* ir kt. Z. Zinkevičiaus (2008, 93) nuomone, pirmojo dėmens *Gy-* reikšmė esanti išblukusi.

Gīl-: **Gilminas*, **Gilmintas*, *Gilvainas*, *Gilvydas*, *Gilvilas*, *Gilvinas*. A. Salys (R 2, 273) nurodo dar šiuos vardus: lie. *Gilginas*, pr. *Gilbiras*, o Z. Zinkevičius (2008, 93) ir avd. *Gil-vasas*, *Gil-vidas*, *Gil-vidas*, *Gil-vytas* (beje, čia avd. *Gil-minas*, *Gil-mintas* pateikiami kaip autentiški). Pirmasis dėmuo kildinamas iš lie. *gīl-ti* „skaudinti“ (LVKŽ₆, 151; žr. dar Salys, ten pat; LPŽ 1, 667; ПЯ 2, 234; Zinkevičius 2008, 93).

Gīn-: *Gintaras*, *Gintautas*, *Ginvydas*, *Ginvilas*. Z. Zinkevičius (2008, 93) deda dar šiuos avd.: *Gīn-(i)-butas*, *Gīn-jotas*, *Gīn-talas*, *Gīn-tilas*, *Gīn-tolas*, *Gīn-tulas*, *Gīn-vainas*, *Gīn-vaišas*. Dėmuo *gīn-* siejamas su lie. *gīn-ti* „saugoti“ (Кузнецовъ 1896, 40; Leskien 1909, 338; Salys R 2, 17, 274; Skardžius RR 4, 630, 668; LPŽ 1, 668; LVKŽ₆, 152; Zinkevičius 2008, 94; žr. dar Spudulis 1900, 20; Lewy 1904, 49; ПЯ 2, 238). Pavardė *Gintautas* kirčiuojama dvejopai: *Gīntautas* || *Giñtautas* (LPŽ 1, 671; žr. dar Skardžius RR 1, 439; Zinkevičius 2008, 93), *Giñtovtas* (LPŽ 1, 672); plg. vv. *Gintautai*, *Gintautus* (k. Marijampolės, Panevėžio r., LATSŽ, 85). Z. Zinkevičius (1977, 143), nagrinėdamas avd. *Gintas* → *Gintaitis*: *Gintowicz*, nurodo galimą dvejopos priegaidės pamatinį veiksmažodį *gīñti* (?); žr. dar (Blažienė 2000, 42; Юркенас 2003, 95). Be to, plg. galėjusį būti avd. su jungiamuoju balsiu **Gini-tauta(s)* (Būga RR 1, 263). Taigi *Giñtautas* galėjo atsirasti iš **Gini-tautas*. Pvd. *Giñtaras* (LPŽ 1, 671) irgi gali būti panašios kilmės; žr. dar vv. *Giñtaras* (up. Raseiniai), *Giñtaris* (up. Šeduva) (LUEV, 48), *Gintarai*, *Giñtarus* (k. Kretingos, Pakruojo, Ukmergės r., LATSŽ, 85).

Gīnt-: *Gīntvainas*, *Gīntvilas*. LVKŽ₆, 153 dėmuo *gīnt-* gretinamas su lie. *gīnti*, *gīnt-as* (žr. dar Кузнецовъ 1896, 40; Leskien 1909, 338; Salys R 2, 274; ПЯ 2, 241; Zinkevičius 2008, 94). Plg. pvd. *Gīntvainis* || *Giñtvainis*, *Giñvila*, *Giñvilas* (LPŽ 1, 672), *Gīntvils* (Кузнецовъ 1896, 40). Vardą *Giñvilas* A. Salys (R 2, 216) kirčiavo tvirtagališkai; dėl galimos tvirtagalės priegaidės žr. dar (Zinkevičius 2008, 94). Asmenvardžių pirmojo dėmens

dvejetainę priegaidę, matyt, galima aiškinti panašiai kaip ir anksčiau nagrinėto dėmens *gin-*.

Gĩr-: *Gĩrkantas, Gĩrmantas, Gĩrtautas, Gĩrovainas, Gĩroydas, *Gĩrvilas, Gĩrovainas, Gĩržadas*. Plg. dar šiuos avd.: *Gĩr-butas, Gĩr-ginas, Gĩr-(i)-jotas, Gĩr-kautas, Gĩr-manas, Gĩr-minas, Gĩr-žydas* (Zinkevičius 2008, 94). Pirmasis dėmuo siejamas su lie. *gĩr-ti* (LVKŽ₆, 153; Zinkevičius 1977, 143; 2008, 94; LPŽ 1, 676; ПЯ 2, 242; plg. dar Salys R 2, 273; Юркенас 2003, 105). Pavardės ir asmenvardinės kilmės vietovardžiai turi dvejetainę pirmojo dėmens priegaidę: pvd. *Gĩrkantas* || *Gĩrkantas, Gĩrtautas, Gĩrovainis, Gĩržadas* (LPŽ 1, 675, 677, 678; žr. dar Zinkevičius 2008, 94); vv. *Gĩrkantaĩ, Gĩrkantus* (k. Šiaulių r.), *Gĩrkantiškė* (k. Telšių r.), *Gĩroydiškė* (k. Zarasų r.) (LATSŽ, 87), *Gĩrvainė* (up. Krakės, LUEV, 49). Iš K. Būgos (RR 2, 16) gretinimo pr. *Kanti-girde* || lie. *Gir(d)-kantas* atrodytų, kad dėmuo *gir-* galėjo atsirasti iš *gird-* (: lie. *gird-ėti, gĩrd-i; (i)gĩrd-o*).

Gĩrs-: *Gĩrštautas*. Tiesioginei pirmojo dėmens sąsajai su lie. *iš-gĩrs-ti, iš-gĩrs-ta* (Salys, ten pat; LVKŽ₆, 155; LPŽ 1, 674; ПЯ 2, 247; Blažienė 2000, 42; Zinkevičius 2008, 94) trukdo šaknų priegaidžių skirtumai. K. Būga (RR 1, 257) rašo, kad šis dvikamienis žodis galėjęs kilti iš **Gĩrs-ti-tauntas*; plg. dar up. *Gĩrst-upis* (ir gretybę *Gĩrst-upỹs, Gĩrst-upj*, Kaunas, LUEV, 49). Plg. dar pvd. *Gĩrštautas* (LPŽ 1, 677; čia rašoma, kad dėmens *gĩrš-* kilmė visai neaiški); Z. Zinkevičius (2008, 94) teigia, kad pirmojo dėmens priebalsis š galįs būti atsiradęs dėl lenkiškos tarties ar nelietuviškų vardų įtakos.

Gó-: *Gómantas, Gótartas, Gótautas, Góvartas*. Z. Zinkevičius (2008, 95) įtraukia dar šiuos avd.: *Gó-lubas, Gó-manas, Gó-minas, Gó-vaišas*. Šių vardų pirmojo dėmens kilmė gali būti nevienoda. *Gómantas, Góvartas* dėmuo *go-* siejamas su lie. *gó-ti* „eiti“ (LVKŽ₆, 157; Zinkevičius 2008, 95). Vardų *Gótartas, Gótautas* pirmasis dėmuo gali būti kilęs iš *god-* : lie. *god-ýti* „nujausti, nutuokti“ (LVKŽ₆, 158); dėl šaknų priegaidžių neatitikimo žr. toliau nagrinėjamą dėmenį *gos-*; plg. tvirtagališkai kirčiuojamą vv. *Gómantlaukis* (k. Plungės r., LATSŽ, 89). Kiti autoriai nesiryžta nurodyti *go-* kilmės (Leskien 1909, 339; Zinkevičius 1977, 144; LPŽ 1, 695).

Gós-: *Góstartas, Góstautas*. Dėmuo *gos-* kildinamas iš lie. *góstis, godýtis* „atsipeikėti“ (Salys R 2, 274; žr. dar LPŽ 1, 695; LVKŽ₆, 157). Tačiau avd. dėmuo *gos-* turi kitą priegaidę nei *góstis, godýtis, gódosi, gódėsi* (LKŽ 3, 474); į skirtingą priegaidę dėmesį yra atkreipęs ir Z. Zinkevičius (2008, 95).

Galbūt dėmenį *gos-* labiau tikėtų gretinti su lie. *gódėtis* „didžiuotis“ (LKŽ 3, 473), *gódingas* „garbingas“ (LKŽ 3, 474). Plg. dar labai plačiai vartojamą pvd. *Góštautas* (ir *Góštovtas*), greičiausiai kilusią iš senesnės lyties *Góstautas* (LPŽ 1, 694–695). Beje, V. Mažiulio (PKEŽ 1, 330–331) nuomone, avd. *Gastartas*, *Gastautas* pirmasis dėmuo sietinas su šaknimi **ges-* „tramdyti ir pan.“

Grìn-: *Grìntautas*. Z. Zinkevičius (2008, 95) nurodo dar šiuos avd.: *Grìn-gilas*, *Grìn-valdas*. LVKŽ₆, 160 *grin-* kildinamas iš lie. *grýnas* „tyras, doras“. Galbūt vardo dėmenį *grin-* tikėtų sieti su lie. *at-grìn-ti* „atkeršyti, atsigauti“ (LKŽ 3, 612)? Dabartinių tokių pavardžių ar vietovardžių nėra užrašytų (plg. istorinį avd. *Grin-towt* – Būga RR 1, 257). Z. Zinkevičiaus (2008, 96) nuomone, pirmojo dėmens kilmė nėra aiški.

Jáud-: *Jáudvilas*. Dėmuo *jaud-* lyginamas su lie. *jáud-inti* (LVKŽ₆, 173).

Jó-: *Jódaugas*, *Jógaudas*, *Jógėlas*, *Jógilas*, *Jóginas*, *Jógintas*, *Jógirdas*, *Jógun-das*, *Jókintas*, *Jómantas*, *Jómilas*, *Jónaudas*, *Jóskaudas*, *Jótautas*, **Jóvoidas*, *Jóvainas*, *Jóvaišas*, **Jóvaldas*, **Jóvardas*, *Jóvydas*, *Jóvilas*, *Jóvilas*, *Jóvilas*, *Jóvilas*, *Jóvilas*, *Jóvilas*. A. Salys (R 2, 274–275) nurodo dar šiuos vardus: lie. *Jóbutas*, *Jóvaržas*, pr. *Jóvartas*, o Z. Zinkevičius (2008, 98) ir avd. *Jó-gailas*, *Jó-gandas*, *Jó-garas*, *Jó-gėlas*, *Jó-gentas*, *Jó-kantas*, *Jó-kiltas*, *Jó-kinas*, *Jó-rimas*, *Jó-rudas*, *Jó-sudas*, *Jó-tulas*, *Jó-valas*, *Jó-venas*. Dėmuo *jo-* siejamas su lie. *jó-ti* (Zinkevičius 1977, 148; 2008, 98; LPŽ 1, 847; Pėteraitis 1997, 154; LVKŽ₆, 175); kar-tais dar pridedama lie. *jotìs* „jojimas, raiteliai“ (LVKŽ₆, 175), bet ši nuoroda nebūtina, nes kamienas *jo-* į vardus paprastai nepereina, be to, *jotìs*, *jòtì* turi tvirtagalę šaknį, nebent lygintume su *jó-tis* (LKŽ 4, 362; žr. dar Salys R 2, 75–76). Manoma, kad vardo *Jótautas* pirmasis dėmuo *jo-* yra kilęs iš *jo-*: lie. *jó-ti*; *jót-as* (LVKŽ₆, 181). Anksčiau dėmenį *jo-* mėginta sieti su lie. *juo* „labiau“ (LVEŽ, 98), lie. *jėgiu* (Basanavičius 1907, 79) ir pan. Plg. tvirtapradį pavardžių kirčiavimą: *Jódauga*, *Jógaudas*, *Jógėlas*, *Jókantas*, *Jókuntas*, *Jómantas*, *Jómontas*, *Jóskaudas*, *Jótautas*, *Jóvaiša*, *Jóvaišas* (LPŽ 1, 836–838, 840, 841, 845–847), *Jógauds*, *Jógouds*, *Jómils*, *Jómonts*, *Jómunts*, *Jótauts* (Кузнецовъ 1896, 38, 40, 42, 50; žr. dar Basanavičius 1908, 235). Plg. dar vv. *Jogaudaĩ*, *Jógaudus* (k. Plungės r., vs. Šilutės r.), *Jomantaĩ*, *Jómantus* (k. Šilalės, Telšių r.), *Joskaudaĩ*, *Jóskaudus* (k. Kretingos r.), *Jotautaĩ*, *Jótautus* (k. Kauno r.), *Jovaišaiĩ*, *Jóvaišus* (k. Jonavos, Kėdainių, Panevėžio, Ukmergės r.), *Jóvaišiškė* (k. Plungės r.) (LATSŽ, 105–107). Kai kurios pavardės kirčiuojamos ir tvirtagališkai: *Jómantas*, *Jóvaiša* (LPŽ 1, 840, 847). Tvirtagalio dėmuo *jo-* galėjo atsirasti dėl analogijos, plg. pvd. *Jóvaras* (LPŽ 1, 847).

Jóg-: *Jógminas, Jógvilas*. Z. Zinkevičius (2008, 98) nurodo dar avd. *Jógmanas*. Manoma, kad dėmuo *jo-g-* gali būti tos pačios kilmės kaip ir *jo-*: lie. *jót-ti* + *-g-*, plg. sen. avd. *Jogỹs* (LVKŽ₆, 77); *Jogỹs, Jógj* savo ruožtu yra avd. *Jógaudas, Jógilas, Jógirdas* ir kt. trumpinys; žr. dar (Zinkevičius 2008, 98). Plg. pvd. *Jógminas* (LPŽ 1, 838), *Jógmins* (Кузнецовъ 1896, 39, 50); vv. *Jogminaĩ, Jógminus* (k. Šiaulių r.), *Jogvilaĩ, Jógvilus* (k. Ukmergės r.) (LATSŽ, 105). LPŽ 1, 838 teigiama, kad avd. dėmens *jog-* kilmė neaiški.

Jós-: *Jósbutas, *Jósgailas, Jósminas, *Jóstaras, *Jóstartas, Jóstautas, Jósvainas, *Jósvydas, Jósvilas*. Plg. dar avd. *Jós-kantas* (Zinkevičius 2008, 98; čia įdėtas ir *Jós-vydas*). LVKŽ₆, 179 dėmuo *jós-* siejamas su lie. *jós-iu; jót-ti*; žr. dar (Zinkevičius 2008, 98). Būsimojo laiko lytys paprastai neina dūrinių dėmenų pamatu. Todėl ir nagrinėjamų vardų pirmųjų dėmenų kilmė, rodos, galėtų būti aiškinama kiek kitaip. Galimas daiktas, *jós-* pirmiausia iš *jót-as* disimiliacijos būdu atsirado prieš šaknis, prasidedančias priebalsiu *t* (*Jós-taras* < **Jót-taras, Jós-tartas* < **Jót-tartas, Jós-tautas* < **Jót-tautas*), o vėliau imtas vartoti ir kituose dvikamieniuose varduose. Beje, anksčiau (LVEŽ, 99) irgi buvo rašoma, kad *jós-* yra kilęs iš *jot-*. A. Salys (R 2, 275) tenurodė taip: *jós-*: plg. *jo-, jot-* (bet neaiškino nė vieno šių dėmenų kilmės). Plg. pvd. *Josvilas* (LPŽ 1, 846; čia priduriama, kad šaknies *jós-* kilmė neaiški). Dėl kirčiavimo plg. dar vv. *Jósvainiai* (k., mstl. Kėdainių r., LATSŽ, 107), *Jósvainis* (up. Krekenava, LUEV, 61).

Jót-: *Jótvilas*. Žr. dar avd. *Jót-kantas* (Zinkevičius 2008, 98). Pirmasis dėmuo čia aiškiau susijęs su lie. *jót-as* (LVKŽ₆, 181; Zinkevičius 2008, 98; žr. dar Bezenberger 1876, 417; Salys, ten pat; LPŽ 1, 264).

Kár-: *Kárgaudas, Kármantas*. Plg. dar šiuos avd.: *Kár-butás, Kár-dimas, Kár-gailas, Kár-ganas, Kár-gelas, Kár-manas, Kár-melas, Kár-milas, Kár-tanas, Kár-vaitas, Kár-vinas, Kár-žygás* (Zinkevičius 2008, 100). Dėmuo *kar-* kildinamas iš lie. *kār-ias* „kariuomenė; karas“ (LVKŽ₆, 90; žr. dar Bezenberger 1876, 418; Lewy 1904, 51; Salys, ten pat; Skardžius RR 4, 668; LPŽ 1, 925; ПЯ 3, 216; Юркенас 2003, 96; Zinkevičius 2008, 101). Beje, A. Salys (ten pat) nurodo tvirtagališkai kirčiuojamą vardą *Kařvinas*; dėl galimos tvirtagalės priegaidės žr. dar (Zinkevičius 2008, 100).

Kér-: *Kérgailas, *Kérmantas, *Kértautas, *Kérvainas, *Kérvydas*. Z. Zinkevičius (2008, 101) nurodo dar šiuos avd.: *Kér-galas, Kér-kasas, Kér-mušas, Kér-velas, Kér-vinas*; greta jų kaip autentiškas avd. minimas *Kér-vainas*. Dėmuo *ker-* siejamas su lie. *ker-ėti, ker-aĩ* „burtai“, la. *sa-cer-ēt* „sukurti“

(LVKŽ₆, 194), Z. Zinkevičius (2008, 102) prideda ir lie. *ker-óti* „gerai augti“. Iš nekirčiuotų šaknų vargu ar galėtų susidaryti tvirtapradis pirmasis dėmuo *kér-*; jį geriau lyginti su lie. *kēr-as* „burtas, kerėjimas, žavėjimas“ (LKŽ 5, 597), *kēr-i* (*kerėti* „burti, žavėti“), gal ir su lie. *kér-ti* „knotis, luptis, atšokti, atkristi, atvėpti“ (LKŽ 5, 630). A. Salio (ten pat) bandyta ieškoti kitų sąsajų – *ker-* : žr. *kar-*, *kir-* (?).

Ký-: *Kýtautas, Kývainas*. LVKŽ₆, 199 teigiama, kad *ky-* yra sietinas su lie. įvardžio *kas* sen. forma, atliepiančia ide. **kūi*, plg. sen. isl. *hvī*, av. *čī* „kaip“. A. Salys (ten pat) be kilmės aiškinimo nurodo galimus dėmenis *kai-* : *ky-* : ? ir deda dar šiuos lie. vardus: *Kýbaras, Kýklausas, Kýminas, Kývilas, Kývinas*. Be to, plg. dar avd. *Ký-bartas, Ký-mantas* (Būg RR 1, 258), *Kýbartas* (ir *Kybártas*), *Kýbortas, Kýmantas, Kýmontas* (LPŽ 1, 985, 987, 994, 995; žr. dar Basanavičius 1908, 235; ПЯ 3, 359); vv. *Kýbartišké* (k. Kelmės, Šiaulių r.), *Kymantaĩ*, *Kýmantus* (k. Raseinių r.) (LATSŽ, 132, 134); žr. dar (Skardžius RR 1, 439: Zinkevičius, 1977, 154). Z. Zinkevičius (2008, 102) dar mini avd. *Kýburas, Ký-butas, Ký-viras*, bet pirmojo dėmens kilmės nenurodo.

Kìl-: *Kìlmantas, Kìlminas, *Kìlmintas*. Plg. dar avd. *Kìl-baras, Kìl-manas, Kìl-tinas* (Zinkevičius 2008, 102). LVKŽ₆, 196 rašoma, kad *kil-* siejamas su lie. *kìl-ti*; žr. dar (Zinkevičius 1977, 155; 2008, 102). Anksčiau (LVEŽ, 104) tvirtagališkai kirčiuojamas vardas *Kìlmintas* bandytas aiškinti kaip priešaginis vedinys. LPŽ 1, 993 pateikiama nekirčiuota pvd. *Kilmantas*, bet abejojama pamatinės lyties autentiškumu; plg. (ПЯ 3, 360–361).

Kìr-: *Kìrbutas, Kìrkantas, *Kìrmantas*. Z. Zinkevičius (2008, 103) deda daugiau avd.: *Kìr-bulas, Kìr-jotas, Kìr-karas, Kìr-kilas, Kìr-likas, Kìr-minas, Kìr-tautas, Kìr-velas, Kìr-vydas, Kìr-vinas*; šalia jų kaip autentiškas minimas ir avd. *Kìr-mantas*. LVKŽ₆, 198 pirmasis dėmuo siejamas su lie. *kìr-inti* „jau drinti“, *kìr-b-inti* „judinti“; žr. dar (Zinkevičius 2008, 103). Galbūt grentintina ir su lie. *kìr-ti, kÿra* (*kìrsta*), *kìro* „bosti, gristi, kyrėti“ (LKŽ 5, 870). A. Salys (R 2, 276) dėl pirmojo dėmens teikia nuorodą žr. *kar-*, *ker-* (?). Plg. pvd. *Kìrbutas* (LPŽ 1, 998; čia rašoma, kad sando *kir-* reikšmė neaiški), *Kìrkantas* (LPŽ 1, 999; manoma, kad gali būti iš *Gìrkantas*).

Kìrs-: *Kìrstautas*. LVKŽ₆, 199 dėmuo *kir-* kildinamas iš lie. *pa-kirs-ti* „pabusti“ (tarmėse šis veiksmažodis kirčiuojamas dvejopai: *pa-kìrsti* ir *pa-kiřsti*, LKŽ 5, 867). K. Būga (RR 1, 258) nurodė avd. *Kirs-towt*, bet pridūrė: jei *K-* ne iš *K(g)-*. Z. Zinkevičiaus (2008, 103) nuomone, avd. *Kìrs-tautas* perdirbtas iš *Kìr-tautas* galbūt pagal *pa-kìrsti* „pabusti“.

Kó-: *Kóbutas, Kódravas, Kóglandas, Kólangas, *Kóvaidas, Kóvaldas, *Kóvydas, *Kóvilas, *Kóvilas*. A. Salys (ten pat) nurodė dar pr. vardus *Kóglaudas, Kóminas*, o Z. Zinkevičius (2008, 103) ir šiuos avd.: *Kó-gelas, Kó-maras, Kó-menas, Kó-valas*. Pirmasis dėmuo *ko-* kildinamas iš lie. įvardžio *kas* kilm. *ko* (LVKŽ₆, 202); tuo abejoja Z. Zinkevičius (ten pat), nes prūsai tokio kilmininko greičiausiai nėra turėję. Plg. A. Salio (ten pat) pirmųjų dėmenų gretinimą: *ko- : ka- : ku- : kas* (įvardis); žr. dar (Bezzenberger 1876, 419; Lewy 1904 51; Trautmann 1925, 141; ПЯ 4, 101). Dabartinių pvd. ar vv. su dėmeniu *ko-* nėra užrašyta; plg. nekirčiuotą pvd. **Kovaldas* (LPŽ 1, 1058; čia rašoma, kad ši pvd. galinti būti vok. kilmės).

Lý-: *Lýbartas, Lýgaudas, Lýgedas, Lýgirdas, Lýkantas, Lýmantas, Lýnartas*. Plg. dar šiuos avd.: *Lý-ganas, Lý-ginas, Lý-gudas, Lý-gutas, Lý-manas, Lý-veras* (Zinkevičius 2008, 106). LVKŽ₆, 216 rašoma, kad dėmuo *ly-* yra kilęs iš *lyg-* : lie. *lýg-ti, lýgus*, žr. dar *Lýgmantas*. Tikėtina, kad avd. *Lýgedas* < **Lyggedas, Lýgirdas* < **Lyggirdas, Lýkantas* < **Lykkantas* < **Lygkantas*, žr. (Blažienė 2000, 84–85). Kituose varduose galėjo būti imtas vartoti apibendrintas trumpesnis dėmuo *ly-*. Plg. avd. *Lýmonts* (Кузнецовъ 1896, 38). A. Salys (ten pat) neaiškina pirmojo dėmens kilmės, tenurodo galimas jo atmainas: *le- : ly- : lai- : lei- : ?*. Z. Zinkevičius (ten pat) teigia, jog pirmojo dėmens reikšmė esanti išblėsusi. LPŽ 2, 82–83 pavardžių *Lýmanas, Lýmantas, Lýmontas* (ir *Lìmanas, Lìmantas, Lìmontas*) pirmieji dėmenys *li-, ly-* gretinami su lie. *limùs* „kuris moka prisimeilinti, įsiteikti, prisitaikyti“, *lìmti* „linkti, svirti žemyn“. Taigi galima manyti, kad šių avd. kamienų sandūroje yra įvykusi priebalsių *-mm-* degeminacija (kebliau paaiškinti tvirtapradžio *lý-* atsiradimą). LPŽ autorių nuomone, pvd. *Lýnartas* ir *Lìnartas* galinčios būti svetimos kilmės.

Liáu-: *Liáubaras, Liáuгаudas, Liáugedas, *Liáu gintas*. Pirmasis dėmuo siejamas su lie. *liáu-ti* „nustoti, baigti“, *pa-liáu ti* (Salys, ten pat; LPŽ 2, 72; LVKŽ₆, 214; Zinkevičius 2008, 107). A. Salys (ten pat) pridėda dar lie. vardą *Liáu kantas*, o Z. Zinkevičius (ten pat) ir šiuos avd.: *Liáu-beras, Liáu-godas, Liáu-sėdas*. Dėl kirčiavimo plg. pvd. *Liáuгаudas* (LPŽ 2, 72).

Liáud-: *Liáudbaras, *Liáudginas, *Liáudgintas, *Liáudmantas, *Liáudminas, *Liáudvydas, *Liáudvilas*. Z. Zinkevičiaus darbe (2008, 107) visi šie avd. laikomi autentiškais. Dėmuo *liaud-* siejamas su lie. *liáudis* „žmonės, tauta“ (Būga RR 1, 256; Salys, ten pat; LPŽ 2, 72; LVKŽ₆, 214; Zinkevičius 2008, 107; žr. dar Leskien 1909, 342). LVKŽ₆, 214 dar pridėdamas ir kitas

galimas pamatinis žodis – *liaudžià* „minia, būrys“; bet jo šaknies priegaidė yra tvirtagalė – *liaudžià*, *-iōs*, *liaūdžiq* (LVKŽ 7, 391). Plg. dar pvd. *Лявд-гину*, *Liáud-ginas* (Būga RR 1, 256), *Liáudgins* (Кузнецовъ 1896, 40).

Lýg-: *Lýgmantas*. Z. Zinkevičius (2008, 107) dar nurodo šiuos avd.: *Lýg-malas*, *Lýg-manas*, *Lýg-noras*. Pirmojo dėmens pamatu eina lie. *lýg-ti*, *lýg-us* (LVKŽ₆, 217; Zinkevičius, ten pat; plg. LPŽ 2, 80; žr. dar Bezzenberger 1876, 420).

Lîn-: *Lîngailas*, **Lînovdas*. LVKŽ₆, 218 dėmenį *lin-* kildina iš *link-* : lie. *link-ti* „turėti patraukimą, norą“. Tačiau šio veiksmazodžio šaknis yra tvirtagalė – *liñkti* ir tai kelia abejonių, ar ji galėjo tapti avd. pirmuoju dėmeniu. LVKŽ₆, 218 greta *Lîngailas* nurodo sen. var. *Lingáila*, bet LPŽ autoriai mano, kad pvd. *Lingaila* esanti netiksli lytis iš *Liugáila* (LPŽ 2, 85). Z. Zinkevičius (2008, 108) deda šiuos tvirtagališkai kirčiuojamus avd.: *Liñ-beras*, *Liñ-gailas*, *Liñ-kautas*, *Liñ-vydas* (pirmasis dėmuo galįs būti ir tvirtapradis) ir teigia, kad pirmojo dėmens reikšmė esanti išblukusi. Taigi teikiamų vardų pirmojo dėmens kilmė ir kirčiavimo norma abejotina.

Már-: *Márgiris*. Z. Zinkevičiaus darbe (2008, 112) dar teikiami šie avd.: *Már-ginas*, *Már-giras*, *Már-kinas*, *Már-manas*, *Már-mantas*, *Már-tikas*, *Már-tilas*, *Már-tinas*, *Már-tulas*, *Már-vilas*. Dėmuo *mar-* kilęs iš *marg(a)-* : lie. *márg-as*; *Márgiris* < **Márgagiris* (LVKŽ₆, 230; Salys R 2, 100–101; žr. dar Zinkevičius, ten pat).

Mîl-: *Mîlbartas*, *Mîlbutas*, *Mîlgaudas*, *Mîlgedas*, *Mîlgeidas*, *Mîlgydas*, *Mîlgintas*, *Mîlkantas*, *Mîlkintas*, *Mîlmantas*, *Mîlnoras*, *Mîltaras*, *Mîltautas*, *Mîloainas*, *Mîlvardas*, *Mîloydas*, *Mîloinas*. Z. Zinkevičius (2008, 115) mini dar šiuos avd.: *Mîl-(a)-gainas*, *Mîl-deras*, *Mîl-jotas*, *Mîl-keras*, *Mîl-vaišas*, *Mîl-vidas*, *Mîl-žemas*. Pirmasis dėmuo siejamas su lie. *pa-mîl-ti* (Salys R 2, 277; LVKŽ₆, 236; LPŽ 2, 238; Zinkevičius, ten pat; plg. dar Bezzenberger 1876, 422; Кузнецовъ 1896, 42; Lewy 1904, 54; Leskien 1909, 343; Юркенас 2003, 60). Plg. vv. *Milkantaĩ*, *Milkantus* (k. Telšių r.), *Miloydaĩ*, *Miloydus* (k. Kėdainių, Šalčininkų, Šiaulių r.) (LATSŽ, 186), *Miloydiškis* (up. Kelmė, LUEV, 103). Esama pavardžių ir su tvirtapradžiu, ir su tvirtagaliu pirmuoju dėmeniu: *Mîlbutas* || *Mîlbutas*, *Mîlkintas* || *Mîlkintas*, *Mîloydas* || *Mîloydas* (taip pat *Mîloidas*) (LPŽ 2, 238, 244, 246), *Mîloids*, *Mîloids* (Кузнецовъ 1896, 39, 42); žr. dar (Zinkevičius 2008, 115).

Mîn-: *Mînbartas*, *Mînbutas*, *Mîndaugas*, *Mîngailas*, *Mîngaudas*, *Mîngedas*, *Mîngėlas*, *Mînginas*, *Mîngintas*, *Mînjetas*, *Mînkantas*, *Mînmantas*, *Mîntaras*,

*Mìntartas, Mìntautas, Mìnvaidas, Mìnvainas, Mìnvoydas, *Mìnvilas, Mìnžadas.* Plg. dar šiuos avd.: *Mìn-baras, Mìn-deras, Mìn-dinas, Mìn-gelas, Mìn-gentas, Mìn-gilas, Mìn-gulas, Mìn-kelas, Mìn-vaišas, Mìn-vidas* (Zinkevičius 2008, 116). Dėmuo *mìn-* kildinamas iš lie. *miñ-ti, mìn-éti* (Leskien, 1909, 344; Salys, ten pat; LPŽ 2, 249; Pėteraitis, 1997, 252; LVKŽ₆, 239; Zinkevičius, ten pat; plg. dar Bezzenberger 1876, 422; Кузнецовъ 1896, 39; Lewy 1904, 54). Tačiau nurodomų veiksmazodžių bendračių šaknys, perėjusios į asmenvardžius, rodos, neturėtų tapti tvirtapradėmis. Dėmenį *mìn-* tiksliau būtų gretinti su kitų gramatinių formų šaknimis, turinčiomis kirčiuotą *ì*: *mìn-é (miñti, mēna), mìn-i (mìnéti, -éjo)*; žr. dar (Salys R 2, 116). Kai kurios pavardės kirčiuojamos ir tvirtagališkai: *Miñgėlas, Mìngilas* || *Miñgilas, Miñginas, Mìntautas* || *Miñtautas* (LPŽ 2, 250, 252; žr. dar Salys R 2, 49; Zinkevičius, ten pat). Plg. vv. *Minjotai, Mìnjotus* (k. Šilutės r., LATSŽ, 187).

Mìnt-: *Mìntgailas*. LVKŽ₆, 242 teigiama, kad *mint-* siejama su lie. *miñtas, miñti; mint-ìs*. Tokiai tiesioginei sąsajai kliudo skirtinga šaknų priegaidė. Galima manyti, kad *mìnt-* kirčiuojama tvirtapradiškai dėl anksčiau aptarto dėmens *mìn-* pavyzdžio.

Nám-: *Námgailas, Námgaudas, Námkantas, Námkintas, *Námvaldas*. Pastarasis avd. kaip autentiškas dedamas Z. Zinkevičiaus (2008, 120). Pirmasis dėmuo kildinamas iš lie. *namaĩ* (Salys R 1, 278; LVKŽ₆, 245, čia nurodoma tokia žodžio *nam-aĩ* reikšmė: „gyvenamoji vieta, buveinė, sodyba“). Daugiskaitinės lyties *namaĩ* visi linksniai turi nekirčiuotą šaknį *nam-*, iš kurios vargu ar galėtų susidaryti tvirtapradis avd. dėmuo *nám-*; jį geriau būtų sieti su lie. *nāmas* „šeimos ūkis, sodyba; šeimyna, žmonės drauge gyvenantys ir kt.“ (LKŽ 8, 529; žr. dar Zinkevičius, ten pat). Plg. pvd. *Námgaudas* (LPŽ 2, 293).

Nár-: *Nárvydas*. LVKŽ₆, 246 pateikiamas tik šis avd., turintis dėmenį *nar-* ir kreipiamas žr. *Nórvoydas*; dėmenį *nor-* turi daugelis kitų vardų, jis siejamas su *nor-éti, nór-as* (Leskien 1909, 345; LPŽ 2, 297; LVKŽ₆, 246). Anksčiau reikštos nuomonės, kad vardo *Nárvydas* pirmasis dėmuo kildintinas iš lie. *narsùs* (LVEŽ, 121), vėliau atsisakyta. LPŽ 2, 297 rašoma, jog „sandai *nar-*, *nor-* yra įvairių dėsningų ir nedėsningų transformacijų rezultatas“; žr. dar (Bezzenberger 1876, 423; Zinkevičius 2008, 120). Dėl priegaidės plg. *Nárvydiškiai* (k. Biržų r., LATSŽ, 194). Pavardės kirčiuojamos nevienodai: *Nárvydas, Nařvydas* (ir *Narvódas*) (LPŽ 2, 302), *Nařvids, Nàrvids* (Кузнецовъ 1896, 39, 41). Plg. dar kitas pavardes su dėmeniu

Nóvaišas, Nóvirdas ir daugiau kaip 30 pr. vardų: *Nóbandas, Nóbutas, Nóbervas, Nódaras, Nódavas, Nódramas, Nóglandas, Nóglaudas, Nókamas, Nókluasas, Nókuras, Nólabas, Nólikas, Nólubas, Nólikas, Nólubas, Nómaršas* ir kt.; plg. dar (Zinkevičius, ten pat). Dėmuo *no-* kildinamas iš pr. *no, na* „ant“; plg. lie. *nuō* (LVKŽ₆, 252); žr. dar (Bezenberger 1876, 424; Lewy 1904, 54; Trautmann 1925, 146; Salys, ten pat; Zinkevičius, ten pat). Plg. lie. vedinių tvirtapradę priegaidę: *núo-kalnė, núo-metas* (ir *nó-metas*, LKŽ 8, 855), *núo-monė* ir kt. Lie. pavardžių su dėmeniu *no-* reta, pvz., *Nóbaras* (LPŽ 2, 330). Z. Zinkevičius (ten pat) teigia, kad pirmasis dėmuo galįs būti pasakomas ir su tvirtagale priegaide.

Nór-: *Nórbudas, Nórigailas, *Nórgedas, Nórgilas, Nórmainas, Nórmentos, Nórnilas, Nórmentos, Nórtautas, Nórtilas, Nórvinas, Nórvydas, Nórvilas*. A. Salys (ten pat) dar nurodo lie. vardus *Nórmanas, Nórvilkas*, pr. *Nórmoskas*. Z. Zinkevičius (ten pat) mini ir šiuos avd.: *Nór-bantas, Nór-būdas, Nór-butatas, Nór-būtas, Nór-gelas, Nór-gėlas, Nór-kalas, Nór-muntas, Nór-tavas, Nór-tikas, Nór-vidas, Nór-vitas, Nór-vytas*. Pirmasis dėmuo siejamas su lie. *nor-ėti, nór-i; nór-as* (LVKŽ₆, 253; žr. dar Кузнецовъ 1896, 41; Lewy 1904, 55; Leskien 1909, 345; Salys, ten pat; LPŽ 2, 297; Skardžius RR 4, 668; Zinkevičius 1977, 177; Pėteraitis 1997, 268–270; Zinkevičius 2008, 123). Plg. dar pvd. *Nórvidas, Nórvilas* (ir *Norvilas, Nořvilas*) (LPŽ 2, 336); vv. *Nórbutiškiai* (k. Kėdainių r.), *Nórgėlai* (k. Pasvalio r.), *Norgėlai, Nórgeļus* (k. Klaipėdos, Raseinių r.), *Normantaĩ, Nórmentos* (k. Klaipėdos r.), *Norvaišai, Nórvaišus* (k. Vilniaus r.) (LATSŽ, 201–202).

Pó-: *Póbiltas, Pógilas, Póminas, Póvydas, Póvilas*. Šie vardai (išskyrus *Pógilq*) LVKŽ₆ laikomi suliet. pr. asmenvardžiais. A. Salys (ten pat) nurodo dar keliolika pr. vardų: *Póbravas, Póbursas, Pódangas, Pódingas, Pógqstas, Póginas, Pógrabas, Pómanas, Pómandas, Pómaudas, Pómenas, Pómetas, Pómiras, Póplavas, Pótaras, Póvirtas, Póvydas*; žr. dar šiuos avd.: *Pó-dalas, Póderas, Pó-giras, Pó-jasas, Pó-kinas, Pó-linas, Pó-linkas, Pó-lubas, Pó-medas, Pó-sinas, Pó-šilas, Pó-teras, Pó-valas, Pó-vidas, Pó-vilas, Pó-vinas, Pó-žėlas* (Zinkevičius 2008, 125). Dėmuo *po-* siejamas su pr. lie. prielinksniu *po* (Bezenberger 1876, 424; Lewy 1904, 56; Trautmann 1925, 147; Salys, ten pat; Zinkevičius, ten pat). Tvirtapradė priegaidė būdinga lie. vediniams, plg.: *póbūdis, póilsis, pósūnis* ir kt. Z. Zinkevičius (ten pat) rašo, kad avd. pirmasis dėmuo esąs pasakomas ir su tvirtagale priegaide.

Rám-: *Rámoydas*. Pirmojo dėmens tvirtapradis dvigarsis yra susidaręs iš pamatinio žodžio šaknies heterosilabinių garsų – *ramùs, rāmu* (LVKŽ₆, 270, 271; žr. dar Bezenberger 1976, 426; Lewy 1904, 58; Salys R 2, 279; Zinkevičius 2008, 128); plg. vardą su jungiamuoju balsiu – *Rāmaoydas*. LVEŽ, 130 kirčiuota *Raṁvydas*; plg. *Rām(a)oydas* (Salys, ten pat), avd. *Raṁ-gainas, Raṁ-oydas* (Zinkevičius, ten pat).

Rìm-: *Rìmbutas, Rìmdaugas, Rìmgailas, Rìmgaudas, Rìmkantas, Rìmtautas, Rìmoydas, *Rìmvilas*. Pirmasis dėmuo siejamas su lie. *rìm-ti* (Salys, ten pat; LVKŽ₆, 274; LPŽ 2, 609; Zinkevičius 2008, 129; žr. dar Spudulis 1900, 22; Leskien 1909, 345; Юркенас 2003, 62). Plg. dar vv. *Rìmgailaiṁ, Rìmgailus* (k. Raseinių r., LATSŽ, 262). Z. Zinkevičiaus (ten pat) nuomone, avd. pirmasis dėmuo galįs turėti ir tvirtagalę priegaidę.

Rìn-: *Rìndaugas, Rìngailas, Rìngaudas, Rìnkantas*. Plg. dar šiuos avd.: *Rìngalas, Rìn-gėlas, Rìn-ginas, Rìn-tautas, Rìn-oidas* (Zinkevičius 2008, 130). Manoma, kad dėmuo *rin-* yra kilęs iš *rim-* (: lie. *rìm-ti, rìm-o*, LVKŽ₆, 276; žr. dar Būga RR 1, 234, 267; Salys, ten pat; LPŽ 2, 612). Plg. vv. *Ringaudaiṁ, Rìngaudus* (k. Kauno r.), bet *Rìndaugaiṁ, Riṁdaugus* (k. Biržų r.) (LATSŽ, 263). Apie galimą tvirtagalę avd. pirmojo dėmens priegaidę žr. (Zinkevičius, ten pat).

Ró-: *Rótautas*. Z. Zinkevičius (ten pat) dvikamieniais laiko dar šiuos avd.: *Ró-galas, Ró-genas, Ró-kantas, Ró-maldas, Ró-manas, Ró-mantas, Ró-meras, Ró-senas, Ró-sinas, Ró-sumas, Ró-tulas*. Dėmuo *ro-* kildinamas iš *rod-* (: lie. *ród-yti, ród-o*; LVKŽ₆, 278), t. y. *Rótautas* < **Rod-tautas* (Skardžius RR 4, 819). LPŽ autorių nuomone, pirmojo dėmens kilmė nesanti aiški (LPŽ 2, 579, 580). Dėl priegaidės plg. vv. *Rotautaiṁ, Rótautus* (k. Ukmergės r., LATSŽ, 265). Z. Zinkevičius (ten pat) teigia, kad avd. pirmasis dėmuo galįs būti ir su tvirtagale priegaide; plg. pvd. *Rōsenas, Rōsinas* (LPŽ 2, 622; čia šių pvd. kilmė aiškinama kitaip); vv. *Rōkantiškės* (k. Vilniaus r., LATSŽ, 264).

Sám-: *Sámbangas, Sámbartas*. Šiuos suliet. pr. vardus papildė *Sámpaltas, Sámpalas, Sámpilas* (Salys, ten pat), avd. *Sám-baras* (Zinkevičius 2008, 131). Dėmuo *sam-* atsiradęs iš *san-* (: pr. *san-* „su“, lie. *san-* „t. p.“; LVKŽ₆, 281; Zinkevičius, ten pat; žr. dar Bezenberger 1876, 426; Lewy 1904, 58; Leskien 1909, 346; Trautmann 1925, 669; Salys, ten pat; Zinkevičius 1977, 192, 193; LPŽ 2, 669). Plg. lie. *sám-baras* „sueiga, kuopa“, *sám-baris* „sudėtinės vaisės“ ir kt. (LKŽ 12, 93). Kartais lie. tarmėse *sam-* priegaidė įvairuoja, pvz.: *sámpilas* || *saṁpilas* (LKŽ 12, 105).

Sán-: *Sándingas, Sàngailas, Sàngaudas, Sàngedas, Sànginas, Sàngirdas, *Sánrimas, Sántaras, Sántautas, Sánvydas*. A. Salys (ten pat) dar nurodo lie. *Sàngainas* ir keliolika pr. vardų: *Sándangas, Sàngavas, Sànglandas, Sànglaubas, Sànglobas, Sàngundas, Sántapas, Sántilas, Sántirmas* [?], *Sánviras*; plg. dar šiuos avd.: *Sán-daras, Sán-dargas, Sán-dravas, Sán-galas, Sán-gavas, Sán-gelas, Sán-gėlas, Sán-kalas, Sán-vaitas* (Zinkevičius 2008, 131). Pirmasis dėmuo siejamas su pr. *san-* „su“, lie. *san-* „t. p.“ (LVKŽ₆, 281; žr. dar Bezzenberger 1876, 426; Lewy 1904, 58; Leskien 1909, 346; Salys, ten pat; LPŽ 2, 669; Blažienė 2005, 325; Zinkevičius, ten pat). Plg. lie. vedinius su *san-*: *sán-dara, sán-dėlis, sán-dėris* ir kt. Vv. *Sangailai, Saňgailus* (k. Kėdainių r., LATSŽ, 271) turi tvirtagalį *san-*; plg. dar *Saňgailiskiai* (k. Jonavos r.). *Saňklodiškės* (k. Molėtų r.) (LATSŽ, 271); apie galimą tvirtagalį avd. pirmojo dėmens tarimą žr. (Zinkevičius, ten pat).

Sár-: *Sárgautas*. Z. Zinkevičius (2008, 132) nurodo dar šiuos avd.: *Sárgaudas, Sár-gedas, Sár-gelas, Sár-manas, Sár-palas, Sár-tanas, Sár-vidas, Sár-vydas, Sár-vilas*. LVKŽ₆, 283 dėmuo *sar-* kildinamas iš lie. *sar-ióti* „siaubti; bastytis“; žr. dar (Zinkevičius, ten pat). Tvirtapradis dėmuo *sar-*, rodos, neturėtų susidaryti iš pamatinio žodžio nekirčiuotos šaknies heterosilabinių garsų. LPŽ 2, 678 teigiama, kad pvd. *Sárgautas* pirmojo dėmens kilmė esanti neaiški, galįs būti grafinis *sur-* variantas. Šį dėmenį, rodos, būtų galima sieti su lie. *sár-ti* „darytis rudam“; dėl reikšmės plg. avd. *Rùd-manas, Rùd-balas, Rùd-laukas, Rùd-manas, Rùd-minas, Rùd-vilas, Rùd-vytas; Jó-rudas*, kurių dėmuo *rud-* kildinamas iš lie. *rùdas* (Zinkevičius, 2008, 130; žr. dar Salys R 2, 279; Skardžius RR 4, 667; Юркенас 2003, 84). Apie galimybę dėmenį *sar-* gretinti su lie. *srovė, srovėti* žr. (Юркенас 2003, 129–130).

Sý-: *Sýmantas, Sývainas*. A. Salys (ten pat) nurodo ir šiuos lie. vardus: *Sýdaugas, Sýman(t)as, Sýmilas*, o Z. Zinkevičius (2008, 133) dar ir avd. *Sý-daras, Sý-deras, Sý-karas*. Dėmuo *sy-* kildinamas iš lie. *sy-jėti, sý-ji* „būti susijusiam“ (LVKŽ₆, 289). Geriau būtų gretinti jį su tvirtapradės šaknies lie. *sý-ti* „jungti, rišti“. A. Saliui (ten pat) dėmenų *sei-*, *sy-* kilmė neaiški.

Sìn-: *Sìngailas, Sìntautas*. A. Salys (ten pat) dar prideda pr. vardą *Sìngaras*, o Z. Zinkevičius (2008, 133) ir avd. *Sìn-daras, Sìn-deras*. LVKŽ₆, 290 rašoma, kad dėmuo *sin-* esąs atsiradęs iš *sint-* (: lie. *sin-t-ėti, siň-ti* „manyti, galvoti“; plg. lot. *sent-ire* „manyti, spręsti“). Tačiau tokiam aiškinimui kliudo nurodomo lie. pamatinio žodžio tvirtagalė priegaidė. Gal labiau tiktų remtis kirčiavimo gretybe *įsi-sìntėti* „įsigalėti (apie ligą)“ (LKŽ 12, 567; plg. dar

žintėti „sirginėti, negaluoti“, LKŽ 19, 1037). Dėl priegaidės plg. pvd. *Siñtauta* (LPŽ 2, 720); vv. *Sintautaiñ*, *Siñtautus* (k. Anykščių r., mstl. Šakių r., LATSŽ, 277). Kai kurie autoriai (Salys, ten pat; LPŽ 2, 718) nurodo, kad dėmens *sin-* kilmė neaiški.

Sìr-: *Sìrgaudas*, *Sìrmantas*, *Sìrtautas*, *Sìroydas*, *Sìrvilas*. Žr. dar lie. vardus *Sìrgilas*, *Sìrputas* (Salys R 2, 280), kitus avd.: *Sìr-butas*, *Sìr-daugas*, *Sìr-gailas*, *Sìr-gedas*, *Sìr-gėlas*, *Sìr-girdas*, *Sìr-jotas*, *Sìr-vidas*, *Sìr-vytas* (Zinkevičius 2008, 133–134). Dėmuo *sir-* siejamas su lie. *ap-sìr-ti* „apimti, apsupti“, la. *sir-ot* „užpuldinėti; bastytis“ (LVKŽ₆, 290; žr. dar LPŽ 2, 722; *Sirtautas* 1970, 33–34; Zinkevičius 1981, 39); kartais kildinamas iš lie. *siř-p-ti* ir kt. (Юркенас 2003, 130) arba kilmė nenurodoma, rašomas klaustukas (Salys, ten pat; Zinkevičius 1977, 194). Pavardės kirčiuojamos ir tvirtapradiškai, ir tvirtagališkai: *Sìrvidas* || *Siřvidas*, *Sìroydas* || *Siřroydas* (LPŽ 2, 724), *Sirtauts* (Кузнецовъ 1896, 38); plg. dar vv.: *Sìroydas* (up. Mosėdis), *Sìroydo upėlis* (Ariogala) (LUEV, 146), *Siřoydai* (vs. Kelmės r.), *Sìroydaiñ*, *Siřoydus* (k. Anykščių, Šakių, Vilniaus r.), *Siřoydiškės* (k. Vilniaus r.) (LATSŽ, 278); apie galimą avd. pirmųjų dėmenų tvirtagalę priegaidę žr. (Zinkevičius 2008, 134).

Skál-: *Skálmintas*. Plg. dar avd. *Skál-dinas* (Zinkevičius, ten pat). Pirmasis dėmuo kildinamas iš lie. *skál-yti* „garsiai kalbėti, rékauti“ (LVKŽ₆, 291); čia per klaidą žodis *skalyti* sukirčiuotas tvirtapradiškai; žr. dar Zinkevičius, ten pat). Pravartu nurodyti ir galimą pamatinį žodį *skalius*, *skālų* „skambus, aiškus“ (LKŽ 12, 714). Šalia lyties *Skálmintas* vartojamas variantas *Skálamintas* (LVKŽ₆, 291; plg. Zinkevičius, ten pat). Taigi vardo *Skálmintas* tvirtapradis dvigarsis yra susidaręs iš kirčiuotos šaknies heterosilabinių garsų.

Skìr-: *Skìrgailas*, *Skìrgaudas*, *Skìrmantas*, **Skìrtautas*, *Skìrvainas*, **Skìroydas*. Be to, minėtini lie. vardai *Skìrputas*, *Skìrvinas* (Salys, ten pat; plg. Būga RR 1, 254), avd. *Skìr-butas*, *Skìr-būtas*, *Skìr-gėlas*, *Skìr-gilas*, *Skìr-jotas*, *Skìr-linas*, *Skìr-muntas* (Zinkevičius 2008, 135). Dėmuo *skir-* siejamas su lie. *skìr-ti* (Basanavičius 1907, 81; Lewy 1904, 59; Leskien 1909, 346; Salys, ten pat; Skardžius RR 4, 668; LVKŽ₆, 292; LPŽ 2, 741). Pavardžių dėmuo *skir-* esti ir tvirtapradis, ir tvirtagalis: *Skìrmantas* || *Skiřmantas*, *Skìrmontas* || *Skiřmontas*, *Skìrmuntas* || *Skiřmuntas*, *Skìrvainis* (LPŽ 2, 742–743), *Skìrmonts* (Кузнецовъ 1896, 38); žr. dar (Zinkevičius 2008, 136). Plg. vv. *Skìrmantiškė* (k. Raseinių r.), *Skìřmantiškė* (k. Telšių r.) (LATSŽ, 280).

Skó-: *Skómantas, Skóminas, Skóvydas, Skóvilas*. Plg. dar avd. *Skó-dinas, Skó-galas* (Zinkevičius, ten pat). Dėmuo *sko-* kildinamas iš *skot-* (lie. *skót-otis* „rūpintis, stengtis“, *skat-ýtis* „dairytis“, *su-skàsti* „ko nors uoliai imtis“, LVKŽ₆, 293). LPŽ (2, 746) autorių nuomone, pvd. *Skómantas, Skóminas* (ir *Skomìnas*) *sko-* kilmė esanti neaiški; žr. dar (Zinkevičius, ten pat). Beje, pamatinių žodžių šaknies galinio priebalsio praleidimas asmenvardžiuose irgi sunkiai paaiškinamas. A. Salio (R 2, 251) avd. *Skómantas* tvirtagalis kirčiavimas greičiausiai yra riktas (plg. pvd. *Skómantas*, Būga RR 2, 141; *Skomantaĩ, Skómantus*, k. Klaipėdos r.; žr. dar *Skominaĩ, Skóminus*, k. Ukmergės r., LATSŽ, 281).

Sténg-: *Sténgvilas*. LVKŽ₆, 296 dėmuo *steng-* siejamas su lie. *sténg-tis*. Z. Zinkevičius (1977, 199) manė, kad pvd. *Stengvilas* galinti būti perdirbta iš *Steigvilas*; vėliau šis autorius (2008, 139) teigia, kad pirmasis avd. dėmuo galįs „būti iš **Sten-* (tokį dėmenį turėjo prūsai) su pridėtinium *-g*, galbūt dėl *sténgtis*“; bet avd. kirčiuoja tvirtagališkai – *Steĩng-vilas*.

Sùr-. Vardų su šiuo dėmeniu dėl nežinomų priežasčių LVKŽ₆ neteikiama (LVEŽ, 139 buvo įdėtas tik *Sùrvilas*). A. Salys (ten pat) jų nurodo nemažą būrį: lie. *Sùrdaugas, Sùrgantas, Sùrgautas, Sùrkantas, Sùrminas, Sùrputas*; pr. *Sùrdotas, Sùrgaudas, Sùrgedas, Sùrmanas* ir kt. Be to, esama pvd. *Sùrgantas, Sùrgautas, Sùrginas, Sùrgintas, Sùrgontas, Sùroydas, Sùrvilas* (ir *Suřvilas, Survilas*) (LPŽ 2, 859–861), *Sùrvils* (Кузнецовъ 1896, 42); žr. dar (Būga RR 1, 246; Zinkevičius 2008, 141). Plg. vv. *Sùrgantiškės* (k. Kaišiadorių r.), *Surgedaĩ, Sùrgedus* (k. Zarasų r.), *Surmantaĩ, Sùrmantus* (k. Raseinių r.), *Survilaĩ, Sùrvilus* (k. Raseinių, Telšių r.) (LATSŽ, 295). Dėmuo *sur-* paprastai grindžiamas pr. *sur-gi* „apie“ (Bezenberger 1876, 429; Lewy 1904, 61; Trautmann 1925, 151; Salys, ten pat; LPŽ 2, 859; Zinkevičius 1977, 201; 2008, 141; Blažienė 2000, 157, 158).

Svìr-: *Svìrbutas, Svìrgailas, Svìrgantas, Svìrgaudas, Svìrgedas, Svìrkantas, *Svìrmantas*. Plg. dar lie. vardą *Svìrtilas* (Salys, ten pat), avd. *Svìr-bilas, Svìr-galas* (Zinkevičius 2008, 142). LVKŽ₆, 298 rašoma, kad *svìr-* sietinas su lie. *svìr-ti, svìr-ùs; svar-bùs*, plg. got. *swers* „gerbiamas“, lot. *serius* „rimtas“; žr. dar (Zinkevičius, ten pat). A. Salys (ten pat) šalia dėmens *svìr-* yra pridėjęs pastabą – plg. *sur-*. LPŽ 2, 869 pvd. *Svìrbutas* pateikta nekirčiuota; K. Būga (RR 1, 246) ją kirčiavo – *Svìr-butas* (Veiviržėnai). Pr. avd. *Swirgaude* mėgintas sieti su pr. *swirins* „žvėrys“ (Bezenberger 1876, 430; Lewy 1904, 62).

Šir-: *Širminas, Širvilas, Širvinas*. Šiuos lie. vardus yra pateikęs A. Salys (ten pat), bet jų pirmojo dėmens kilmės nėra nurodęs; plg. dar šiuos avd.: *Šir-gailas, Šir-ginas, Šir-manas, Šir-mantas* (Zinkevičius 2008, 145). LPŽ 2, 937 rašoma, kad *šir-* gali būti vėlesnis grafinis šaknies *sir-* variantas; žr. dar (Zinkevičius 1981, 28–41; plg. t. p. aut. 2008, 145). Dėl priegaidės plg. pvd. *Širmontas, Širvidas, Širvydas, Širvila* (ir *Širvilà*) (LPŽ 2, 937, 938); žr. dar (Zinkevičius, ten pat).

Til-: *Tilmantas*. Žr. dar avd. *Til-manas, Til-vytas* (Zinkevičius 2008, 150). Dėmuo *til-* kildinamas iš la. *iz-tilt* „išlaikyti, iškęsti“ (Trautmann 1925, 153; Salys R 2, 281; LPŽ 2, 1045) arba tiesiog iš lie. *til-ti* (Zinkevičius, ten pat). Plg. pvd. *Tilmontas* (LPŽ 2, 1045); K. Būga (RR 1, 242) yra nurodęs pvd. *Til-mantas* (nuo Mosėdžio).

Tól-: *Tólbaudas, Tóldravas, Tóliotas* (< **Tol-jotas*), *Tólmantas, Tólminas, Tólvaišas, Tólvaldas, Tólvydas, Tólvinas*. Žr. dar lie. vardą *Tólvardas* (Salys, ten pat), avd. *Tól-jautas, Tól-mintas* (Zinkevičius, ten pat). Dėmuo *tol-* paprastai kildinamas iš lie. *tolì* (Lewy, 1904, 347; Trautmann 1925, 151; Salys, ten pat; Zinkevičius 1977, 210; LPŽ 2, 1054; Pėteraitis 1997, 408; LVKŽ₆, 307; plg. Bezenberger 1876, 430; Юркенас 2003, 65). Derėtų manyti, kad dėmens *tol-* tvirtapradė priegaidė greičiausiai yra perimta iš lie. *tólas*, -à (LKŽ 16, 483), (iš) *tólo, tól-imas*, -à; žr. dar (Zinkevičius 2008, 151). Plg. pvd. *Tóliavaiša, Tólvaišas* (LPŽ 1, 1052, 1054); vv. *Tóliotiškis* (k. Širvintų r.), bet *Toliotaĩ, Tóliotus* (k. Klaipėdos r.) (LATSŽ, 317).

Tul-: *Tulgaudas, Tulgedas, Tulgirdas, Tulkantas, Tulminas, Tulvirdas*. Pirmasis dėmuo *tul-* siejamas su pr. *tūlan* „daug“, lie. *túl-as* „dažnas“ (LVKŽ₆, 309; žr. dar Bezenberger 1876, 431; Lewy 1904, 63; Trautmann 1925, 153; Būga RR 1, 137; Salys, ten pat; LPŽ 2, 1080; Blažienė 2005, 337; Zinkevičius 2008, 152). A. Salys (ten pat; čia tokių avd. pateikiama gerokai daugiau) pirmąjį dėmenį kirčiavo tvirtagališkai: lie. *Tul̃kintas, Tul̃minas*, pr. *Tul̃dravas, Tul̃gaudas, Tul̃gedas, Tul̃girdas, Tul̃kaitas, Tul̃kantas, Tul̃maudas, Tul̃svaidas, Tul̃tarpas, Tul̃virdas*; žr. dar avd.: *Tul̃-gydas, Tul̃-klausas, Tul̃-svajas, Tul̃-vydas, Tul̃-vinas* (Zinkevičius 2008, 151, 152); čia pridėta pastaba, kad pasakoma ir *Tul-*). LVEŽ, 143 irgi buvo kirčiuojama *Tul̃gaudas, Tul̃gedas, Tul̃girdas, Tul̃minas*. Vėliau LVKŽ pereita prie kirčiavimo *tul-*, matyt, dėl avd. trumpinių analogijos, plg. *Tul̃ys, Tul̃ij, Tul̃ė* (LVKŽ₆, 311, 310); plg. dar avd. dėmenų *grin-*, *vir-* kirčiavimą. Žr. dar vv. *Tul̃minaĩ, Tul̃minus* (k. Šiaulių r., LATSŽ, 321).

Tūr-: *Tūrovinas*. Ši lie. avd. pateikia A. Salys (ten pat); be to, plg. avd. *Tūr-lajas*, *Tūr-mantas*, *Tūr-notas* (Zinkevičius 2008, 152). Pirmasis dėmuo siejamas su *turėti*, *tūri* (Salys, ten pat; Zinkevičius, ten pat; plg. Bezenberger 1876, 431; Lewy 1904, 63; Trautmann 1925, 153–154). Plg. vv. *Tuřmantas* (mst. Zarasų r., LATSŽ, 322), *Tuřmanto ežerėlis* (Smalvos, LUEV, 176).

Tvìr-: *Tvìrbutas*, *Tvìrgedas*, *Tvìrmantas*. A. Salys (ten pat) mini dar šiuos vardus: lie. *Tvìrkantas*, pr. *Tvìrgilas*. LVKŽ₆, 310 rašoma, kad *tvìr-* yra iš *tvirt-* (: lie. *tvirt-as* „stiprus“; plg. *tvėrti*; žr. dar Bezenberger 1876, 432; Lewy 1904, 63; Leskien 1909, 348; Zinkevičius 1977, 211; 2008, 152; LPŽ 1, 1093; Blažienė 2000, 166; Юркенас 2003, 70). Nuosekliau būtų nurodyti pamatinius žodžius tokia tvarka: *tvìr-ti* „tvirtėti“ (LKŽ 17, 315), *tvìr-t-as*, *tvér-ti...*; žr. dar (Pèteraitis 1997, 416). Plg. dar vv. *Tvìrbutupis* || *Tvìrbuto Daubà* (Veliuona, LUEV, 176).

Váid-: *Váidginas*, *Váidmantas*, *Váidminas*, **Váidvilas*. Žr. dar šiuos avd.: *Váid-giras*, *Váid-manas*, *Váid-sudas* (Zinkevičius 2008, 154). LVKŽ₆, 314 dėmuo *vaid-* siejamas su lie. *váid-ytis* „rodytis“, *vaid-éntis*; plg. (Zinkevičius, ten pat). A. Salys (R 2, 282) pateikia šitaip: *vaid-* žr. *vyd-*; *vyd-* : iš-*výsti* (-*výdau*); plg. *vaid-*; žr. dar (Bezenberger 1876, 432; Lewy 1904, 65; Blažienė 2000, 179–180; 2005, 172). Z. Zinkevičius (1977, 136) nurodo ir tvirtapradžių avd. (*Váid-in-as*, *-minas*), ir tvirtagalių avd. *Váid-mant-as*, *-sud-as*; jų dėmenį *vaid-* gretina su *vaid-inti*, *váid-ytis*? Žr. dar avd. su tvirtagaliu dėmeniu *váid-*: *Váidmantas*, *Váidsudas* (Salys R 2, 259, 280), pvd. *Váidginas* (LPŽ 2, 1131); žr. dar (Zinkevičius, ten pat). Dvejopą šaknies priegaidę turi ir galimi pamatiniai žodžiai: *vaidýti*, *vaído*, *vaಿದೆ* ir *váidyti*, *-o*, *-ė* „lankytis, rodytis“ (LKŽ 17, 843), *váidyti*, *-ija*, *-ijo* ir *váidyti*, *-ija*, *-ijo* „kiršinti, pykinti, kelti vaidus“ (LKŽ 17, 844; plg. dar Pèteraitis 1997, 427). Vardų dėmens *vaid-* tvirtapradė priegaidė sistemiškesnė, plg.: *Váidas*, *Váida*, *Váidotas*; *Výdas*, *Výdmantas* ir kt.

Váit-: *Váitkantas*, *Váitnoras*, *Váitvilas*. Žr. dar lie. vardą *Váitkaitas* (Salys R 2, 282). LVKŽ₆, 319–320 dėmuo *vait-* siejamas su lie. *vait-énti* „aptarti, spręsti“, pr. *wait-iāt* „kalbėti, šnekėti“. Tačiau šiais pamatiniais žodžiais negalima pagrįsti vardų pirmojo dėmens tvirtapradžiškumo. A. Salys (ten pat) dėmenį *vait-* kildino iš lie. *výti* (matyt, tiksliau būtų gretinti su dalyviu *výtas*, *-à?*). Beje, kitur (Salys R 2, 260) kirčiuojama *Váitvilas*. Dėmuo *vait-* gali būti atsiradęs ir iš *vaid-* (*Váitkaitas* < **Váidkaitas*; *Váitkantas* < **Váidkantas*).

Kadangi dabar atitinkamų pavardžių ar vietovardžių nerandama, galima abejoti dėl vardų pirmojo dėmens kilmės ir kirčiavimo; žr. dar (Zinkevičius 2008, 155).

Ván/m-: *Vángiras, Vánžadas, Vámbutas*. Šiuos lie. vardus pateikia A. Salys (ten pat), bet jų pirmojo dėmens kilmės nenurodo (rašo klaustuką). Plg. pvd. *Vaĩbutas* (LPŽ 2, 1158; čia teigiama, kad *van-* kilmė neaiški, įmanoma ją sieti su lie. *vanóti* „mušti, plakti“); plg. dar pvd. *Voĩžadas, Voĩžodas* (< **Vaĩžadas*) (LPŽ 2, 1254). Z. Zinkevičius (2008, 156) avd. irgi kirčiuoja tvirtagališkai: *Vaĩ-balas, Vaĩ-butas; Vaĩ-algas, Vaĩ-giras, Vaĩ-žadas*. Dėmenų *van-*, *vam-* tvirtagalių dvigarsių susidarymas iš nekirčiuotos šaknies heterosilabinių garsų labiau pagrįstas nei tvirtapradžių.

Vý-: *Výgailas, Výgantas, Výgaudas, Výgintas, Výgirdas, Výkintas, Výliaudas, Výtaras, Výtartas, Výtautas*. A. Salys (ten pat) dar yra pridėjęs šiuos lie. vardus: *Výbaras, Výkantas, Vývainas, Výžintas*; žr. dar šiuos avd.: *Vý-limas, Vý-mantas, Vý-palas, Vý-telas* (Zinkevičius 2008, 159, 160). Daugelio vardų pirmasis dėmuo kildinamas iš lie. *vý-ti* „ginti, varyti“ (LVKŽ₆, 328; žr. dar Salys, ten pat; Zinkevičius 1977, 217; LPŽ 2, 1214; Юркенас 2003, 97). Plg. pvd. *Výliaudas, Výžintas* (LPŽ 2, 1214, 1244; Būga RR 1, 256); vv. *Vylyaudaĩ, Výliaudus* (k. Jurbarko r., LATSŽ, 345). Manoma, kad vardų *Výtaras, Výtartas, Výtautas* dėmuo *vy-* galįs būti atsiradęs iš *vyd-* (: lie. *iš-výd-o, iš-výsti*, LVKŽ₆, 338; žr. dar Salys R 2, 12; Zinkevičius 2008, 170). Tačiau nėra pagrindo neigti, kad ir pastarųjų vardų dėmuo *vy-* sietinas su lie. *výti*; žr. taip nagrinėjamą pr. avd. *Výtaras* (Salys R 2, 282), lie. pvd. *Výtartas* (LPŽ 2, 1239); žr. dar (Basanavičius 1907, 78; Юркенас, ten pat). Plg. vv. *Vytartaĩ, Výtartus* (k. Pasvalio r.), *Vytautaĩ, Výtautus* (k. Lazdijų, Pasvalio r.), *Výtautiškė* (k. Lazdijų r.) (LATSŽ, 349), *Výtautas* (up. Veiviržėnai), *Vyžintà, Výžintq* (up. Kuktiškės), *Výžintas* (ež. Kuktiškės) (LUEV, 199); žr. dar (Būga RR 1, 255tt.).

Výd-: *Výdgailas, Výdgaudas, Výdginas, Výdmantas, Výdminas*. Z. Zinkevičius (2008, 160) nurodo dar avd. *Výd-manas*. Dėmuo *vyd-* kildinamas iš lie. *iš-výd-o, iš-výsti* (LVKŽ₆, 326; žr. dar Кузнецовъ 1896, 39–40; Spudulis 1900, 24; Trautmann 1925, 156; Salys R 2, 18, 283; Skardžius RR 4, 668; Zinkevičius 1977, 217; 2008, 160; LPŽ 2, 1204). Plg. pvd. *Výdmantas, Výdmontas* (LPŽ 2, 1204; žr. dar Basanavičius, 1908, 235); vv. *Vydmantaĩ, Výdmantus* (k. Kretingos, Telšių r., LATSŽ, 343).

Vien-: *Vientautas*. LVKŽ₆, 327 (ir Zinkevičius 2008, 160) dėmuo *vien-* siejamas su lie. *vienas*, *vienyti* (beje, pastarasis veiksmazodis bk. paprastai kirčiuojamas tvirtagališkai – *viēnyti*).

Vil-: *Vilbutas*, *Vilgailas*, *Vilgardas*, **Vilgaudas*, *Vilgirdas*, *Vilmantas*, *Viltautas*. A. Salys (ten pat) nurodo dar lie. vardus *Vilbudas*, *Viltilas*, o Z. Zinkevičius (2008, 161) ir šiuos avd.: *Vil-gėlas*, *Vil-jotas*, *Vil-kantas*, *Vil-kintas*, *Vil-kuras*, *Vil-manas*, *Vil-minas*, *Vil-tenas*, *Vil-oydas*. Pirmasis dėmuo *vil-* kildinamas iš lie. *vil-tis*, *vil-iasi*; *vil-tis* (LVKŽ₆, 330; žr. dar Кузнецовъ 1896, 42; Lewy 1904, 65; Leskien 1909, 350; Salys R 2, 12, 18, 283; Zinkevičius 1977, 218; 2008, 162; LPŽ 2, 1211; Pėteraitis 1997, 449; Blažienė 2000, 175; Юркенас 2003, 53). Jeigu minimas daiktavardis *viltis* kaip pamatinis žodis, pirmiausia tiktų remtis tomis lytimis, kuriuos turi tvirtapradę šaknį: *viltis*, *-iēs*, *viltj*, *viltis* (vartojama ir *viltis*, *-iēs*, *viltj*) (LKŽ 19, 445). Beje, pvd. kirčiuojama dvejopai – *Vilbutas* || *Vilbutas* (LPŽ 2, 1210; žr. dar Basanavičius, 1908, 235; Zinkevičius 2008, 162).

Vin-: *Vingailas*, *Vingaudas*, *Vinmantas*, *Vintaras*. Taip pat esama lie. vardu *Vingilas*, *Vintilas*; *Vimbaras* (su *vim-*) (Salys R 2, 283) ir kitų avd.: *Vin-balas*, *Vin-baras*, *Vin-buras*, *Vin-butras*, *Vin-gelas*, *Vin-gėlas*, *Vin-geras*, *Vin-kuras*, *Vin-talas*, *Vin-tartas*, *Vin-tautas*, *Vin-telas*, *Vin-vilas* (Zinkevičius 2008, 162). Manoma, kad dėmuo *vin-* galįs būti iš *vain-*: *vainà* „priežastis, kaltė“ (LVKŽ₆, 328; žr. dar Salys, ten pat; Trautmann 1925, 156; Zinkevičius 1977, 133; LPŽ 2, 1220). Plg. pvd. *Vintartas*, bet *Viñtortas*, *Viñturtas*, *Viñbaras* (ir *Viñboras*), *Viñbutas* (LPŽ 2, 1220, 1226); vv. *Vimbarai*, *Vimbarus* (k. Kauno r., LATSŽ, 347), *Viñbaras* (up. Pažaislis, LUEV, 197). Taigi pirmojo dėmens priegaidė įvairuoja; žr. dar (Zinkevičius 2008, 163).

Vir-: *Virbutas*, *Virgailas*, *Virgaudas*, *Virkantas*, *Virmantas*, *Virminas*, **Virvaldas*. Žr. dar lie. vardus *Virgainas*, *Virtartas*, *Viržintas*, pr. *Virviltas* (Salys, ten pat) bei kitus avd.: *Vir-ginas*, *Vir-kanas*, *Vir-šilas*, *Vir-valas*, *Vir-vilas*, *Vir-voitas*, *Vir-oytas* (Zinkevičius 2008, 163). Dėmenį *vir-* linkstama sieti su lie. *vyr-as*, *vyr-auti* „įsigalėti, viešpatauti“ (LVKŽ₆, 334; žr. dar Salys, ten pat; Zinkevičius 1977, 219; 2008, 163; LPŽ 2, 1228) arba pr. *wijrs* „vyras“ (Bezenberger 1876, 433; Lewy 1904, 66; Trautmann 1925, 156–157; LPŽ 2, 1228; Blažienė 2000, 177; 2005, 342). Plg. pvd. *Viržintas* LPŽ 2, 1232; vv. *Viržintai*, *Viržintus* (k. Klaipėdos r., LATSŽ, 348); dėl avd. pirmojo dėmens galimos tvirtagalės priegaidės žr. (Zinkevičius 2008, 163).

Vós-: *Vóstautas* (Salys R 2, 284; žr. dar Būga RR 1, 259). Plg. kitus avd.: *Vós-butas*, *Vós-būtas*, *Vós-gailas*, *Vós-gelas*, *Vós-gėlas*, *Vós-ginas*, *Vós-girdas*, *Vós-girtas* (Zinkevičius 2008, 164). Dėmens *vos/z-* kilmė neaiški (Salys, ten pat; LPŽ 2, 1255; žr. dar Zinkevičius, ten pat). Plg. pvd. ir vv. kirčiavimą *Vósgirdas*, *Vózbutas*, *Vózgirdas*, *Vózgirtas* (LPŽ 2, 1255, 1256), *Vósgirds* (Кузнецовъ 1896, 41); vv. *Vósgautas* (up. Stačiūnai, LUEV, 200).

Žém-: *Žémvaldas*. Šio suliet. la. vardo pirmasis dėmuo siejamas su la. *zeme* = lie. *žėmė*. Plg. *žėmgrindas* „per pelkę išgrįstas kelias, kŭlgrinda“. Esama avd., kirčiuojamų tvirtagališkai: *Žėm-galas*, *Žėm-gulas* (Zinkevičius 2008, 167), *Žėmguilis* (LPŽ 2, 1324).

Žý-: *Žýbantas*, *Žýbartas*, *Žýgailas*, *Žýgaudas*, *Žýgintas*, *Žýmantas*, **Žývilas*. Plg. dar šiuos avd.: *Žý-buntas*, *Žý-garas*, *Žý-gelas*, *Žý-gulas* (Zinkevičius, ten pat). Dėmuo *žy-* kildinamas iš *žyg(i)-* (: lie. *žyg-iúoti*; *žýg-is*, LVKŽ₆, 344; žr. dar Zinkevičius 1977, 224–225; LPŽ 2, 1335). Tvirtapradį *žý-* derėtų sieti su kirčiavimo gretybėmis *žýgis*, *žýgys*, *žýgį* (LKŽ 20, 566). LPŽ 2, 1335 rašoma, kad *žy-* galėtų būti kildinamas ir iš lie. *žymùs*, *žymė*, *žymėti* bei pan. Tačiau šių pamatinių žodžių šaknis yra tvirtagalė (*žýmų*, *žýmę*, *žými*)⁴; nebent būtų galima gretinti su *žýminti*, *žýmyti* „daryti žymę, ženklinti ir kt.“ (LKŽ 20, 606, 607). Plg. pvd. *Žýmantas* || *Žýmantas*, *Žýmontas* (LPŽ 2, 1335; žr. dar Basanavičius, 1908, 235); vv. *Žýbartai*, *Žýbartus* (k. Radviliškio r., LATSŽ, 360).

Žýg-: **Žýgvilas*. Z. Zinkevičius (2008, 168) nurodo avd. *Žýg-(i)-mantas*. Dėl pirmojo dėmens kilmės ir kirčiavimo žr. *žy-*; plg. (Pėteraitis, 1997, 466).

Žin-: *Žintautas*. Žr. dar avd. *Žin-gėlas*, *Žin-telas*, *Žin-tikas* (Zinkevičius, ten pat). Dėmuo *žin-* kildinamas iš *pa-žin-ti*, *žin-óti*, *žin-o* (Salys R 2, 284; LVKŽ₆, 347; Zinkevičius, ten pat).

Žós-: *Žóstartas*, *Žóstautas*. Pirmasis dėmuo siejamas su lie. *žós-ti* „tarti, sakyti“, *žosmė* „šneka, kalba“ (LVKŽ₆, 327; žr. dar Salys, ten pat; LPŽ 2, 1335; Zinkevičius 2008, 169). Tiktų dar gretinti su kirčiavimo variantu *žósmė* (LKŽ 20, 972). Plg. pvd. *Žóstautas* (LPŽ 2, 1335); vv. *Žóstautai*, *Žóstautus* (k. Kaišiadorių, Kėdainių r., LATSŽ, 362).

⁴ Priegaidžių nesutapimą pastebėjo ir D. Sinkevičiūtė (2007, 124), bet to dalyko nesiryžo aiškinti, nes abejojo duomenų patikimumu.

Z. Zinkevičiaus (2008) ir kt. autorių darbuose esama ir daugiau dvikamienių avd., turinčių pirmojo dėmens tvirtapradę priegaidę, pvz.: *Bált-rimas*, *Bél-gardas*, *Bó-ginas*, *Dál-mantas*, *Dél-gedas*, *Drán-ginas* ir kt. Tačiau jie, rodos, nėra teikiami kaip dabartiniai vyrų vardai, tad šiame straipsnyje nenagrinėjami.

Išvados.

1. Daugelio dvikamienių vyrų vardų kirčiuotų pirmųjų dėmenų tvirtapradę priegaidę perimama iš bendrinių žodžių kirčiuotų šaknų, su kuriomis siejami tie dėmenys.

2. Pirmųjų dėmenų *aR*, *eR*, *iR*, *uR* tipo tvirtapradžiai mišrieji dvigarsiai paprastai atitinka bendrinių žodžių kirčiuotų šaknų heterosilabinius garsus. Labai retai vardų šaknų tvirtapradžių dvigarsių pirmieji dėmenys kildinami iš ilgųjų balsių ($i < y$, $u < \bar{u}$).

3. Vardyno tyrimo darbuose reikėtų labiau atsižvelgti į etimonų šaknies priegaidę. Iš esamų bendrašaknių žodžių pirmiausia derėtų remtis tais, kurių šaknies priegaidė atitinka dvikamienių vardų pirmųjų dėmenų kirčiavimą. Tam tikrais atvejais priegaidžių neatitikimas gali būti paskata ieškoti kitų žodžių, galėjusių tapti vardų darybos pamatu.

4. Dvikamienių vyrų vardų pirmųjų dėmenų tvirtapradę priegaidę beveik visada liudija tokios pat sandaros pavardžių ir asmenvardinės kilmės vietovardžių kirčiavimas (jei pastarųjų tikrinių žodžių dėmenų priegaidė įvairuoja, kodifikuojant vardų kirčiavimą atsižvelgtina į sistemiškumo kriterijų).

ACCENTUATION OF LITHUANIAN COMPOUND MALE NAMES: THE ACUTE OF THE FIRST COMPONENT

Summary

In this paper, the main etymologies of the first components of Lithuanian compound male names are reviewed and the accentuation of these compounds is compared with the accentual properties of their base words, modern surnames, and respective place names.

The acute of the first stressed component of Lithuanian compound male names is most often inherited from the corresponding common nouns, verbs, prepositions, etc. The acute diphthongs of the types *aR*, *eR*, *iR*, and *uR* usually correspond to the hetero-

syllabic sounds in stressed roots of non-proper words. The acute of the first component is almost always confirmed by the accentuation of compound surnames or the place names of anthroponymic origin.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Basanavičius Jonas 1907, Keli lietuvių vardai ir jų etymologijos, *Lietuvių tauta* 1, 76–82.

Basanavičius Jonas 1908, Ar sena lietuvių kalboje „tauta“, *Lietuvių tauta* 1, 234–237.

Bezenberger Adalbert 1876, Die Bildung der altpreussischen Personennamen, *Altpreussische Monatsschrift* 13, 385–435.

Blažienė Grasilda 2000, *Die baltischen Ortsnamen im Samland*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

Blažienė Grasilda 2005, *Baltische Ortsnamen in Ostpreussen*, Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

Būga RR – Kazimieras Būga, *Rinktiniai raštai* 1–3, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1958–1961.

LATSŽ – Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas 2, Vilnius: Mintis, 1976.

Leskien August 1909, Litauische Personennamen, *Indogermanische Forschungen* 26, 325–352.

Lewy Ernst 1904, *Die altpreussischen Personennamen*, Breslau: Buchdruckerei H. Fleischmann.

LKRv – Alfonsas Kalnius, Zigmas Kuzmickis, Jurgis Talmantas (sudarė), *Lietuvių kalbos rašybos vadovėlis*, Kaunas: Sakalas, 1938.

LKV – Pranas Skardžius, Stasys Barzdukas, Jonas Martynas Laurinaitis (sudarė), *Lietuvių kalbos vadovas*, Bielefeld: Lietuvių tremtinių bendruomenė, 1950.

LKŽ – *Lietuvių kalbos žodynas* 1–20, Vilnius, 1956–2002.

LPŽ – Aleksandras Vanagas (ats. red.), *Lietuvių pavardžių žodynas* 1, 2, Vilnius: Mokslas, 1985–1989.

LUEV – Elena Grinaveckienė (ats. red.), *Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1963.

LVEŽ – Kazys Kuzavinis, Bronys Savukynas, Lietuvių vardų etimologinis žodynas, In Bronys Savukynas (sudarė), *Vardai ir žodžiai*, Vilnius: Mintis, 1971, 41–157.

LVKŽ₆ – Kazimieras Kuzavinis, Bronys Savukynas, *Lietuvių vardų kilmės žodynas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2009.

LVŽ – *Lietuvos vietovardžių žodynas* 1, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.

Pėteraitis Vilius 1997, *Mažosios Lietuvos ir Tvankstos vietovardžiai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

PKEŽ – Vytautas Mažiulis, *Prūsų kalbos etimologijos žodynas* 1–4, Vilnius: Mokslo (1), Mokslo ir enciklopedijų leidykla (2–3), Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas (4), 1988–1997.

RŽ – Kazimieras Gasparavičius, Napalys Grigas, Juozas Lazauskas, Kazys Ulvydas ir Aleksandras Žirgulyš (sudarė), *Lietuvių kalbos rašybos žodynas*, Vilnius: Valstybinė enciklopedijų, žodynų ir mokslo literatūros leidykla, 1948.

Salys R – Antanas Salys, *Raštai* 1–4, Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1979–1992.

Sinkevičiūtė Daiva 2007, Apie lietuvių asmenvardžių su kamienais žyg- ir žy-m- raidą, *Baltistica* 42(1), 117–131.

Sirtautas Vytautas 1970, Dėl Sirvydo pavardės, *Baltų ir slavų antroponimikos klausimai*, Šiauliai, 30–34.

Skardžius RR – Pranas Skardžius, *Rinktiniai raštai* 1–5, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996–1999.

Spl[udul]-is Jonas 1900, Apie lietuviškas pavardes, *Žinyčia* 2, 18–29.

Trautmann Reinhold 1925, *Die altpreussischen Personennamen*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Zinkevičius Zigmąs 1977, *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*, Vilnius: Mokslo.

Zinkevičius Zigmąs 1981, Sirvydas ar Širvydas? *Baltistica* 17(1), 28–41.

Zinkevičius Zigmąs 2008, *Lietuvių asmenvardžiai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Кузнецовъ Ю. П. 1896, Древнiя двусосновныя личныя имена у Литовцевъ, ихъ составъ и происхождение, *Живая старина* 1, 32–50.

ПЯ – Владимир Николаевич Топоров, *Прусскiй язык. Словарь* [1–5], Москва: Наука, 1975–1990.

Юркенас Юозас 2003, *Основы балтийской и славянской антропонимики*, Вильнюс: Ciklonas.

Antanas PAKERYŠ
Lietuvių kalbotyros katedra
Vilniaus pedagoginis universitetas
T. Ševčenkos g. 31
LT-03111 Vilnius
Lietuva
[apakerys@vpu.lt]